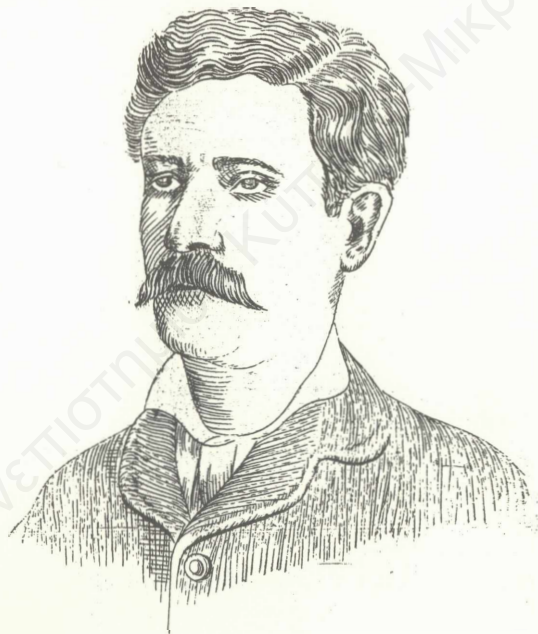

μικροφιλολογικά τετράδια 6

Κυριάκος Ιωάννου

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΗ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗ

(ΑΠΟ ΤΟ ΑΡΧΕΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΗ Κ. ΙΝΤΙΑΝΟΥ)

Λευκωσία
2008

Στο εξώφυλλο άγνωστο (;) στίχο του Β. Μιχαηλίδη από το αρχείο του Α.Κ. Ιντιάνου.

μικροφιλογολογικά τετράδια 6

Παράρτημα περιοδικού μικροφιλογολογικά (αρ. 24)

Διεθνής Βιβλιογραφικός Αριθμός Σειράς: ISSN 1450-0132

Ανέκδοτα ποιήματα του Βασίλη Μιχαηλίδη (Από το αρχείο του Αντώνη Κ. Ιντιάνου)¹

Η ύπαρξη χειρόγραφων (και αυτόγραφων) ποιημάτων του Β. Μιχαηλίδη στο αρχείο του Αντώνη Κ. Ιντιάνου (1899-1968) ήταν γνωστή σε μελετητές του ποιητή εδώ και πολλά χρόνια.² Παραδόξως ο Α. Ιντιάνος δεν δημοσίευσε τα ανέκδοτα ή εντελώς άγνωστα ποιήματα που συγκέντρωσε, παρόλο που ο ίδιος, και σε δημοσιεύματά του και σε επιστολές του, αναφέρει ότι διαθέτει την πιο πλούσια συλλογή χειρόγραφων ποιημάτων του Β. Μιχαηλίδη και κάποτε κατονομάζει ή παραθέτει ελάχιστα δείγματα από αυτά.

Είναι, επίσης, γνωστό ότι ο Α. Ιντιάνος από τη δεκαετία του 1920 άρχισε προσπάθειες (αρχικά σε συνεργασία με τον «Σύλλογο των Δώδεκα» και τον κύκλο του περιοδικού *Αβγή* της Λεμεσού και στη συνέχεια μόνος του) για την έκδοση των Απάντων του Β. Μιχαηλίδη. Η αγάπη και ο θαυμασμός του για την ποίησή του καλλιεργήθηκε, όπως μας πληροφορεί, από τα παιδικά του χρόνια: «Ο πατέρας μου [...], στα βραδινά αναγνώσματα που μας έκανε τις χειμωνιάτικες νύχτες γύρω από το μαγκάλι, πάντα κι απαραίτητα θα μας απαγγελλε με μια θερμή και δραματική φωνή στίχους του Βασίλη. Από τα μικρά μου τα χρόνια χρονολογείται η μεγάλη μου αγάπη κι ο ιερός θαυμασμός μου και σεβασμός μου για το έργο του» (Α. Ιντιάνος, «Η έκδοση των Απάντων του Βασίλη Μιχαηλίδη», *Κυπριακά Γράμματα*, τχ. 62, Αύγ. 1940, σ. 98).

Σε δημοσιεύματα του Α. Ιντιάνου μαρτυρείται η μακρά και επίμονη προσπάθειά του να συγκεντρώσει οτιδήποτε σχετίζεται με τη ζωή και το έργο του ποιητή: «Από τότε [που πέθανε ο Β. Μιχαηλίδης], άρχισα να φροντίζω την περισυλλογή τού κάθε τι που γραφόταν στον Τύπο γύρω από το πρόσωπο και το έργο του» (ό.π.). «Εγώ, όμως, δεν έπαυσα να εργάζομαι για την έκδοση [των Απάντων] και να συνεννοούμαι με τον [Αιμ.] Χουρμούζιο στην Αθήνα. Σύναξα πληροφορίες, αποδελτίωνα σημειώματα και ειδήσεις κι αντίγραφα ποιημάτων του από εφημερίδες· πήγαινα στο χωριό του και αγόραζα χειρόγρατά του. Είμαι βέβαιος πως κατέχω την πληρέστερη, κι ίσως τη μοναδική, συλλογή χειρογράφων του» (ό.π., σ. 100).³

Οι πιο πάνω ενέργειες απέβλεπαν στην πραγματοποίηση μιας συγκεντρωτικής έκδοσης του Β. Μιχαηλίδη: «Το 1929 είχα κιόλας έτοιμη την έκδοση. [...] Η έκδοση, που περιλάβαινε την *Ασθενή Λύρα* του 1882 και τα *Ποιήματα* του 1911, βασιζόταν, επίσης, στα χειρόγραφα με τις πολλές και πολύ ενδιαφέρουσες παραλλαγές, την παράδοση και τον κυπριακό Τύπο». Ωστόσο,

επειδή «οι περιστάσεις στάθηκαν ενάντιες στο να δει το φως η έκδοση των Απάντων», και, επομένως, «αν έβγαινε, έπρεπε να βγει λειψή και κουτσουρεμένη» (ό.π., σσ. 100-101), ο Α. Ιντιάνος προχώρησε στην έκδοση μιας εκλογής ποιημάτων με την πρόταξη μιας ολιγοσέλιδης εισαγωγικής μελέτης (1942). Το σημαντικό, όμως, είναι ότι στο αρχείο του έχει σωθεί όλη η προεργασία της ματαιωθείσας έκδοσης του 1929 συμπεριλαμβανομένων και των ανέκδοτων ποιημάτων του Β. Μιχαηλίδη.

Παρουσιάζονται εδώ δεκαέξι ανέκδοτα ή άγνωστα ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη, ταξινομημένα κατά χρονολογική σειρά (ή κατά προσέγγιση, εφόσον είναι αχρονολόγητα): Οκτώ από αυτά είναι αδημοσίευτα (σ' αυτά περιλαμβάνεται και το ποίημα υπ' αρ. 6, για το οποίο δεν είμαστε σίγουροι αν περιλήφθηκε στο τρίτο φύλλο του Διαβόλου που λανθάνει) και σώζονται σε χειρόγραφα του ποιητή ή συγγενών του ή του Α. Ιντιάνου· άλλα οκτώ έχουν δημοσιευτεί σε κυπριακές εφημερίδες, ή τα έχει αντιγράψει ο Α. Ιντιάνος για την έκδοση που ετοιμάζε, αλλά έως σήμερα δεν έχουν περιληφθεί σε αυτοτελή τόμο. Τα ανέκδοτα αυτά ποιήματα δεν μπορούν, βέβαια, να θεωρηθούν από τις καλύτερες στιγμές του Β. Μιχαηλίδη. Όμως δεν παύουν να έχουν ενδιαφέρον (κυρίως τα σατιρικά του) και γενικά συμπληρώνουν την εικόνα του ποιητικού του έργου.

Χρωστούμε μεγάλη ευγνωμοσύνη στον χαλκέντερο ερευνητή και οξυδερκή κριτικό Α. Ιντιάνο, που περισυνέλεξε με αγάπη και μόχθο και διέσωσε το πολύτιμο αυτό υλικό. Για την ώρα, προέχει να δοθούν στη δημοσιότητα τα ανέκδοτα και άγνωστα αυτά ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη. Αλλά μένουν ακόμα πολλά να γίνουν, για να αναδειχθεί και να δικαιωθεί ο κορυφαίος ποιητής της Κύπρου.

1. Ο ΑΠΟΧΩΡΙΣΜΟΣ

Τελευταίον σου στέλλω το χαίρε,
ω καρδιά, σκληροτέρα σιδήρου,
κι ως σκιά παρελθόντος ονείρου
δυστυχίην εραστήν ενθυμού.

Σε ηγάπων με τόσην λατρείαν,
την καρδιάν μου, αυτήν είχα θρόνον·
αχ κι ακόμη με μέγιστον πόνον
της καρδιάς μου τα φύλλα κτυπούν.

5

Ίσως ίσως αν ήξευρες πόσον
και με πόσην σ' ηγάπων λατρείαν, 10
θα ησθάνεσό τι στην καρδίαν,
δεν θα μ' έπαιζες τόσοσν σκληρά.

Φεύγω φέρων πληγάς στην καρδίαν,
αλλά φεύγω τον κίνδυνον φρίττων· 15
αχ κατηραμένη η ώρα να ήτον
ότε σε είδον την πρώτην φοράν.

Φεύγω, φεύγω, αναίσθητος κόρη,
δεν θα σε ίδη το βλέμμα μου πλέον·
ούτε συ θέλεις ίδη τον νέον,
που τον τρέλλανε μια σου ματιά. 20

Ευτυχίαν σου υπόσχομαι, κόρη,
κι εγώ πλέον μακράν σου θα ζήσω
και μακράν σου πικρά θα θρηνήσω
την βαθιάν της καρδιάς μου πληγήν.

Εν Λευκωσία τη 27 Ιουνίου 1880
Αντιγραφή υπό Γ.Ν. Παπαδοπούλου

Σχόλιο: Στην προσπάθειά του να συγκεντρώσει τα ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη, ο Α. Ιντιάνος απευθύνθηκε με επιστολή του προς τον Ι. Οικονομίδη, συγγενή του Β. Μιχαηλίδη και διευθυντή της Τράπεζας Κύπρου. Ο τελευταίος απάντησε με επιστολή του (Λευκωσία, 13.4.1929) προς τον Α. Ιντιάνο ότι είναι πρόθυμος να τον συναντήσει. Βλ. Λευτέρης Παπαλεοντίου & Κυριάκος Ιωάννου, «Επιστολές από το αρχείο του Αντώνη Κ. Ιντιάνου (1878-1966). Πρώτη καταγραφή και παρουσίαση», *Επετηρίδα Κέντρου Επιστημονικών Ερευνών* 33 (2007) 20. Την ίδια χρονιά συγγενείς του Β. Μιχαηλίδη, ενδεχομένως με τη μεσολάβηση του Ι. Οικονομίδη, παραχωρούν στον Α. Ιντιάνο δυο άγνωστα χειρόγραφα ποιήματα («Ο αποχωρισμός», «Ο πόθος») με την παρακάτω σημείωση: «[Ο] Χριστοφής Οικονομίδης, που αντίγραψε το πρώτο [=«Ο αποχωρισμός»] από χειρόγραφο που φυλάγει ο θεός του Μιχαήλ Οικονομίδης από το Λευκόνειο και τώρα εις το Δωρό, λέει πως ο θεός του του είπε πως ο αποχωρισμός εννοούσε κάποια συγγένισσα του Λι<μ>πέρτη. Και πως με τη σύσταση κάποιου Λατίνου πήγε στη Νεάπολη για να εισαχθεί δωρεάν σε κάποια καλλιτεχνική σχολή της Νεάπολης, που έδωσε εξετάσεις κι απότυχε (Λευκόν[οικο] 27.10.29)». Το τυπικό ρομαντικό αυτό ποίημα, αδιάφορο αν βασίζεται σε πραγματικά γεγονότα από τη ζωή του ποιητή, μας σταματά κυρίως για το σπάνιο μετρικό του σύστημα: Είναι το δεύτερο ποίημα του Μιχαηλίδη (μετά το «Εγερτήριο»)

στο οποίο χρησιμοποιείται ο ανάπαιστος. Δεν έχει εξακριβωθεί το έτος της αναχώρησης του Β. Μιχαηλίδη στην Ιταλία, αλλά τοποθετείται ανάμεσα στο 1875 και το 1878.

2. Ο ΠΟΘΟΣ

Όσες ημέρες έκαμα να μην σε δω, κυρά μου,
είχ' αναμμένον φοβερόν καμίνι στην καρδιάν μου.
Ωσάν το φίδι μ' έτρωγεν ο πόθος καθ' ημέρα,
αχ ο Θεός δεν μ' έπλασε να τρέχω στον αέρα.

Οι μέρες μου κι οι νύκτες μου μου φαίνονται σαν χρόνοι. 5
το πληγωμένον στήθος μου το σφάζουσιν οι πόνοι.
Κι αν ύπνος μού 'ρχετο ποτέ τα μάτια μου να κλείσω,
έβλεπα πως σ' αντάμωνα κι ήθελα να σ' εγγίσω.

Αλλ' εξυπνούσα κι έβλεπα πως ήτουν όλ' απάτη 10
κι έχυνα δάκρυα πικρά στο μαύρο μου κρεββάτι.
Μακράν σου δεν εγέλασαν τα χείλη τα δικά μου,
ήσαν κι εκείνα σκυθρωπά σαν ήτουν η καρδιά μου.

Αχ τι να πω του Πλάστη μου; Εκείνος, φευ, μου πταίει,
που σου 'δωκεν την ευμορφιάν, αυτήν οπού με καίει.
Θέλω να ξεύρω οι καρδιές αν μοιάζουν και των δυο μας, 15
αν έκλαιες σαν έκλαια κι εσύ τον χωρισμόν μας.

Υπό Β.Μ.

Σχόλιο: Βλ. Σχόλιο του προηγούμενου ποιήματος. Τόσο «Ο αποχωρισμός» όσο και «Ο πόθος» ανήκουν στη νεανική περίοδο της δημιουργίας του Β. Μιχαηλίδη. Πιθανόν να γράφτηκαν γύρω στο 1880 ή λίγο νωρίτερα, και φέρουν έντονα τα ίχνη της ποιητικής του ρομαντισμού.

Ταιριάζει να αναφερθεί εδώ και μια άλλη μαρτυρία του Α. Ιντιάνου για ένα τρίτο ανέκδοτο ποίημα που παραχωρήθηκε από συγγενείς του Β. Μιχαηλίδη: «Ο Μιχαήλ Οικονομίδης [...] μου έστειλε ένα ανέκδοτο τραγούδι χωρίς τίτλο, που, καθώς αναφέρει, γράφτηκε για τον θάνατο της Ίρενας», της μικρότερης κόρης της οικογένειας Μπαρτζίλι, με την οποία ο ποιητής εμφανίζεται ερωτευμένος («Ο λυρικός κι αισθηματικός Βασίλης Μιχαηλίδης...», *Πρωινή*, 3 Σεπτ. 1933). Μάλλον πρόκειται για το άτιτλο [*Κόσμε σκληρέ, μ' εχόρτασες...*], το οποίο δημοσίευσε ο Α. Ιντιάνος στο παραπάνω άρθρο του και αναδημοσιεύτηκε από τον Λ. Παπαλεοντίου στα *Μικροφιλολογικά* 20 (2006) 16. Ο Α. Ιντιάνος σχολίασε με υπερβολικό θαυμασμό το ποίημα αυτό, και ειδικά την περιγραφή της νέας: «θυμίζει παρόμοιες περιγραφές σε δημοτικά τραγούδια και μου φέρνει στον νου την περιγραφή της νεκρής στο τραγούδι

της Θεονίτσας, για να αιστανθώ, όμως, την ανωτερότητα της περιγραφής του δικού μας ζωγράφου ποιητή. Η περιγραφή των χειλιών, ως θα δούμε [‘Τα χείλη της ως ερυθρά / εφαινοντο ταινία’], δεν είναι κατώτερη από μια παρόμοια περιγραφή του Λεκόντ-ντε Λιλ, που, αναπολώντας την στον νου του ο Παλαμάς, την μετάγραψε στο τραγούδι του ‘Το μίλημα με τα λουλούδια’ [=Η ασάλευτη ζωή, 1904]: ‘Εσύ γραμμούλα / Μικρούλλα ροδοχάραχτη που είσουνα στο στόμα του / Πώς την τρανή γεννάς τρεμούλα;’». «Μονάχα ένας ζωγράφος-ποιητής μπορούσε να μας δώσει μια τέτοια αναγλυφική εικόνα κι ο Βασίλης πήγαινε στες αρχές για ζωγράφος» (ό.π.). Δεν είναι σίγουρο αν ο Β. Μιχαηλίδης είχε υπόψη του το ποίημα του Κ. Παλαμά, όταν έγραφε το δικό του ελεγείο. Πάντως, το ποίημα αυτό δεν δόθηκε από τον Β. Μιχαηλίδη στη διευθύντρια του Πτωχοκομείου (όπως έχει συμπεράνει ο Λ. Παπαλεοντίου εξαιτίας της ασαφούς αναφοράς στο θέμα αυτό), αλλά παραχωρήθηκε στον Α. Ιντιάνο απ’ τον Μιχαήλ Οικονομίδα.

3. [ΑΤΙΤΛΟ]

Είσαι αγλάνισμα της Αγγλίας
και του αιώνος αυτού θεός,
έλκεις, αθάνατε, τας καρδίας
και σε λατρεύει κάθε λαός.

Σχόλιο: Το τετράστιχο αυτό δημοσιεύτηκε στην εφ. Σάλπιγξ (29 Δεκ. 1884), ενσωματωμένο σε ανυπόγραφο σημείωμα του συντάκτη της εφημερίδας, δηλαδή του Στυλ. Χουρμούζιου: «ω! τότε αλλά μόνον τότε θα θεωρώ ορθόν και άνευ υπερβολής τον κάτωθι στίχον, τον οποίον εκ του προχείρου ενεχάραξεν ο φίλος ημών κ. Β.Μ. κάτωθεν εικόνας του Γλάδστωνος». Δεν ξεκαθαρίζεται η ευκαιρία με την οποία γράφτηκαν ή δημοσιεύτηκαν οι στίχοι αυτοί, που σώζονται και σε χειρόγραφο του Α. Ιντιάνου. Ας θυμηθούμε ότι νωρίτερα (το 1880) ο Β. Μιχαηλίδης έγραψε το επίσης υμνητικό ποίημα «Εις την ανάβασιν του αγαπητού Γλάδστωνος», που περιλήφθηκε στην Ασθενή λύρα (1882).

4. ΠΡΟΣ ΒΡΕΤΑΝΙΑ

Κόρη, βασιλεύς αν ήμην, διά έν σου μόνον βλέμμα,
θα σοι έδιδα τον θρόνον, θα σοι έδιδα το στέμμα.
Ω, σε βλέπω νηρηΐδαν του Ταμέσεως ελθούσαν
προς ωδήν σου να ξυπνήσης την υπνώττουσάν μου μούσαν.

Πρόσελθε να την ακούσης, σε καλεί προσμειδιώσα·
δι’ ωδάς είν’ αρμοδία η ελληνική της γλώσσα.
Έλα, έλα μη βραδύνης, συ θα την ζωογονήσης,
συ θα είσαι η φωνή της και το άσμα της επίσης.

5

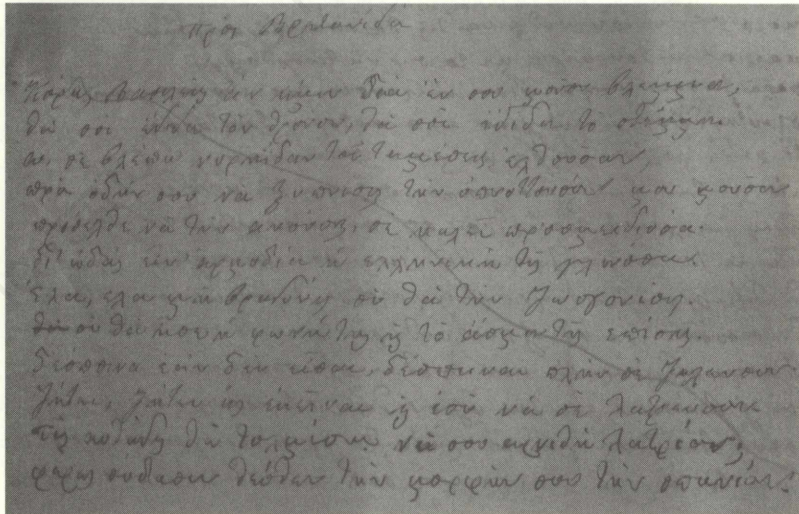
Δέσποινα εάν δεν είσαι, δέσποινα πλην σε ζηλεύουν·
ζήτηι, ζήτηι ως εκείναι και εσύ να σε λατρεύουν. 10
Τίς αυθάδης θα τολμήση να σου αρνηθή λατρείαν;
Φέρεις σύστασιν θεόθεν την μορφήν σου την σπανίαν.

Εις σε βλέπω μειδιώσαν, φευ, την άστατόν μου μοίραν,
διά σε αναλαμβάνω, κόρη, την μικράν μου λύραν. 15
Άλλοτε αυτήν την λύραν έχων σύντροφον κι ελπίδα,
έφαλλα και τας ωραιάς, έφαλλα και την πατρίδα.

Αλλά ως τυφλόν παιδίον έχιδναν ενηγκαλίσθη
και δηχθείς εντός του στήθους υπ' αυτής ετραυματίσθη.
Έκτοτ' έρριψα την λύραν κι έμεινε λησμονημένη,
μένει έκτοτ' η ψυχή μου ως εις άβυσσον κλεισμένη. 20

Η χαρά, το παν, η φύσις δι' εμέ πλην είναι ξένα,
δι' εμέ βλαστάνουν τ' άνθη άοσμα και μαραμένα.
Δι' εμέ δεν χύνει ρόδα η ανατολή κι η δύσις,
είναι βάρος η ζωή μου, είναι κόλασις η φύσις.

Βλέψε με εις την ψυχήν μου, κι εις τον νουν μου φως να
δώσης, 25
πνεύσε να αναζώσης τ' άνθη και να τα μυρώσης.
Ν' αναλάμψη του ηλίου κι η ανατολή κι η δύσις·
ω! μειδιάσε, κι εις όλα θέλει μειδιάσ' η φύσις.

Σχόλιο: Αυτόγραφο. Αποτελείται από 28 νόθους τροχαίικους δεκαεξασύλλαβους (ή, ορθότερα, 56 οκτασύλλαβους) στίχους με ζευγαρωτή παροξύτονη ομοιοκαταληξία. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του, θα μπορούσαμε να το εντάξουμε στην κατηγορία των ερωτικών ποιημάτων. Είναι γραμμένο σε απλή καθαρεύουσα. Στα αυτόγραφα είναι γραμμένο μετά το ποίημα «Η Αρνάλδα ή (Βαλισάνδρα) πυρπολούσα το πλοίον» (1884) και πριν από την «Ανεράδα» (1893). Για την ύπαρξη του ποιήματος αυτού έκανε λόγο ο Α. Ιντιάνος στο άρθρο του «Ο λυρικός κι αισθηματικός Βασίλης Μιχαηλίδης», *ό.π.* Βλ. και Α. Παπαλεοντίου, «Ανέκδοτοι στίχοι του Βασίλη Μιχαηλίδη», *Μικροφιλολογικά*, τχ. 20 (Φθινόπωρο 2006) 16-17. Ο Α. Ιντιάνος σημειώνει σε τετράδιό του (σ. 23), στο οποίο συγκέντρωνε στοιχεία για τον Β. Μιχαηλίδη, ότι «αυτό το τραγούδι [“Προς Βρετανίδα”] δε μου φαίνεται να το βρήκα δημοσιευμένο αλλού· το προηγούμενό του [“Η Αρνάλδα ή (Βαλισάνδρα) πυρπολούσα το πλοίον”] φέρει ημερ[ομηνία] 24 Ιουλίου [18]84. Φαίνεται πως ο ποιητής κράτησε κάποια χρονολογική σειρά [στην καταγραφή των ποιημάτων αυτών]. Αν και είναι δύσκολο να χρονολογήσουμε με ακρίβεια το «Προς Βρετανίδα», θα μπορούσαμε χοντρικά να πούμε ότι ανήκει στα πρώιμα ερωτικά του, στα οποία είναι πιο εμφανείς οι ρομαντικές καταβολές. Φαίνεται ότι ο Μιχαηλίδης επέλεξε να μη δημοσιεύσει το ποίημα αυτό, αφού στο χειρόγραφο διαγράφεται με μια διαγώνια γραμμή (μάλλον από τον ίδιο). Μήπως ο ποιητής θέλησε να προφυλάξει από τη δημοσιότητα έναν κρυφό έρωτα, ένα πραγματικό πρόσωπο, μια νέα βρετανικής καταγωγής, η οποία του ενέπνευσε το ποίημα αυτό; Ενδεχομένως, αλλά είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς με σιγουριά σε τέτοιες ερωτήσεις. Πάντως, αξίζει να παρατηρηθεί ότι η Μούσα της ποίησης παρομοιάζεται εδώ με έχιδνα, που δάγκωσε τον ποιητή-ομιλητή σε παιδική ηλικία προκαλώντας του ανεπανόρθωτο τραύμα. Η ερωτική μορφή του ποιήματος (όπως και η Ανεράδα) καλείται να ενεργοποιήσει την ποιητική έμπνευση, παρά το σκληρό αντίτιμο το οποίο καλείται να καταβάλει ο ποιητής-ομιλητής.

αναζώσης (στ. 26). Ο Α. Ιντιάνος στη μεταγραφή του αντικαθιστά τη λέξη αυτή με το «αναβιώσεις». Ο ίδιος και σε άλλες περιπτώσεις «διορθώνει» λέξεις ή λόγιες καταλήξεις ή αποδίδει λανθασμένα μερικές άλλες.

5. ΣΥΜΒΟΥΛΗ ΕΙΣ ΤΟ ΔΗΜΑΡΧΕΙΟΝ ΔΙΑ ΓΛΩΣΣΗΣ «ΝΕΑΣ ΒΟΛΑΠΥΚ»

Πιρ θείγκχιου κιουζέλ κιουζέλ διά το Δημαρχείον,
σιού μαυρομμάτανιν σουγιού που ινττέντ του πριγκ το κρύον.

* * *

Σαπάχ σιερφλέρ χαϊρ ολσούν κουτ μόρνιγκ, καλημέρα,
Πελετιέ οβ Λίμασσολ, του δήμου μας πατέρα.
Όλλ δι σιεχέρ οβ Λίμασσολ πλένττι ευχαριστήσεις,
πικόζ θα φέρεις ουζακτάν βότερ να την ποτίσεις.

5

Πεντέν τα θείγκιου βέρι ματς, γενναίον Δημαρχείον,
 φορ άφτερ θρι ορ μπέσι αϊ, ισιέριμ, νερόν κρούον.
 Σιού μαυρομμάτανιν σουγιού ο κόσμος το παινεύει·
 ις ολλ ουείς βέρι κκολτ, χεμ τσιοκ, και δεν στερεύει. 10
 Λέγουν ακόμα κέμκαλι πακτίκ τα τσιοκ αλάτιρ,
 πατ άι θιγκ πως γιακκισιήρ, προτού δουλειάν ν' αρχίσεις,
 ντορτ τταραφτάν εντ βέρι ουέλ να το ξαναμετρήσεις,
 πικόζ κκεστί δι κόβαρμαν τα κανταριάτικά σου,
 εντ γιου αρ νοτ, αδέλφιν μου, άρτικ στα πρωτινά σου. 15
 Σενίν νιέτ ις βέρι κουτ, λάκκιμ πολλά κοστίζει,
 χίαρ δι παγκ σιακκά ετμές, πεντάρα δεν χαρίζει.
 Χέφι πενίμ που λακκιρτί, νομίζω, ις ολλ ράιτ,
 βε κετζιενίς χαϊρ ολσούν, καληνυκτώ, κουτ νάιτ.

(Πρόχειρη απόδοση στη νεοελληνική

Ένα ωραίο ευχαριστώ για το Δημαρχείο,
 που σκοπεύει να φέρει κρύο νερό της Μαυρομμάτας.
 Καλό και τιμημένο να είναι το πρωινό σας,
 Δημαρχείο της Λεμεσού, του δήμου μας πατέρα.
 Όλες τις πόλεις εκ μέρους της Λεμεσού πολύ να ευχαριστήσεις, 5
 επειδή θα φέρεις από μακριά νερό να την ποτίσεις.
 Πολλά ευχαριστώ και από εμένα, γενναίο Δημαρχείο,
 γιατί μετά από τρεις ή πέντε μήνες θα πιω κρύο νερό·
 της Μαυρομμάτας το νερό, που ο κόσμος το παινεύει·
 είναι πάντα πολύ παγωμένο, και μάλιστα πολύ και δεν στερεύει. 10
 Λένε ακόμα το εξέτασαν χημικά και είναι εξάισιο,
 μα νομίζω πως ταιριάζει, προτού αρχίσεις τη δουλειά,
 και από τις τέσσερις πλευρές να το ξαναμετρήσεις καλά,
 γιατί ο κυβερνήτης θα καθορίσει τα κανταριάτικά σου
 κι εσύ δεν είσαι πια, αδελφέ μου, όπως ήσουν προηγουμένως. 15
 Η πρόθεσή σου είναι πολύ καλή, όμως πολλά κοστίζει,
 εδώ η τράπεζα δεν αστειεύεται, πεντάρα δεν χαρίζει.
 Όλη αυτή η κουβέντα μου είναι, νομίζω, σωστή,
 η νύχτα σας να είναι καλή, καληνυκτώ, καληνύκτα.)

Σχόλιο. Το σατιρικό και μάλλον επικαιρικό αυτό ποίημα δημοσιεύτηκε ανυπόγραφο στην εφ. Σάλπιγξ, 14 Νοεμβρ. 1887. Βασική πηγή του ποιήματος φαίνεται να είναι το άρθρο της σύνταξης που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο φύλλο της Σάλπιγγος (7 Νοεμβρ. 1887) και αναφέρεται στο θέμα της λειψυδρίας στη Λεμεσό και στη δυνατότητα να μεταφερθεί νερό από την πηγή της Μαυρομμάτας. Ο Α. Ιντιάνος πρόσεξε το ποίημα αυτό και το απέδωσε στον Β. Μιχαηλίδη. Επίσης, πρόσεξε και το πρωτοσέλιδο δημοσίευμα στη Σάλπιγγα. Το ποίημα ανήκει πιθανότατα στον Β. Μιχαηλίδη, όπως συνάγεται από εσωτερικές ενδείξεις

(ύφος, γλώσσα, θέμα, αναφορά στα «κανταριάτικα» και στο Δημαρχείο· βλ. «Η νεκρώσιμος του Δημαρχείου»). Ο ποιητής ανακατεύει εδώ τρεις γλώσσες (ελληνικά, τουρκικά, αγγλικά) για να πετύχει καλύτερο σατιρικό αποτέλεσμα. Ανάλογο γλωσσικό όργανο χρησιμοποιείται και στο επίσης σατιρικό «Ο Ερμής συνομιλεί με της Κύπρου την Βουλή» (Διάβολος, αρ. 2, 17 Φεβρ. 1888). Για να κατανοήσουμε καλύτερα το σατιρικό αυτό ποίημα είναι καλά να το δούμε μαζί με το επίσης ανέκδοτο «Η νεκρώσιμος του Δημαρχείου» (εφ. Σάλπιγξ, 29 Φεβρ. 1884), που έχει εντοπιστεί από τον Α. Κλ. Σοφοκλέους (Κυπριακή Βιβλιοφιλία, τχ. 3, Σεπτ.-Νοέμβρ. 2007, σσ. 9-11) και ακολούθως αναδημοσιεύτηκε διορθωμένο και σχολιασμένο στα Μικροφιλογικά (τχ. 23, Άνοιξη 2008, σσ. 14-17). Κλειδιά για τον πιο πάνω συσχετισμό αποτελούν, αφενός, η (ενσυνείδητη) χρήση μιας μικτής γλώσσας (με αγγλικά, τουρκικά, ελληνικά), με την οποίαν ο ποιητής απευθύνεται στους «τριπλούς νομοθέτες» (βλ. «Η νεκρώσιμος του Δημαρχείου»): αυτοί είναι «οι βρετανοί λόρδοι, οι τούρκοι αγάδες αλλά και οι ελληνοκύπριοι πολιτικοί του Νομοθετικού Συμβουλίου» και, αφετέρου, η λ. «κανταριάτικα» («Συμβουλή εις το Δημαρχείον...»), που παραπέμπει στα «καντάρια» του ποιήματος «Η νεκρώσιμος του Δημαρχείου» και, πιο συγκεκριμένα, στην «αλλαγή της νομοθεσίας που επέτρεπε στους δήμους να εισπράτουν φόρους κατά το ζύγισμα (με το καντάρι) των λογής γεωργικών προϊόντων» (Μικροφιλογικά, ό.π., σ. 17). Με αυτά τα δεδομένα, ο σατιρικός ποιητής καλεί τον Δήμο Λεμεσού να ξανασκεφτεί την απόφασή του να μεταφέρει νερό στην πόλη από την πηγή της Μαυρομμάτας, αφού τα έξοδα είναι πολλά και τα έσοδα του Δήμου (μετά την αλλαγή της νομοθεσίας για τα «κανταριάτικα») πενιχρά.

Ας σημειωθεί εδώ ότι τα δυο ανέκδοτα ποιήματα («Η νεκρώσιμος του Δημαρχείου» και «Αίνιγμα β'»), τα οποία έχει παρουσιάσει πρόσφατα ο Α. Κλ. Σοφοκλέους (ό.π.), τα είχε ήδη προσέξει και αντιγράψει ο Α. Ιντιάνος από την εφ. Σάλπιγξ.⁴

διά γλώσσας Νέας Βολαπύκ: Η τεχνητή γλώσσα Βολαπύκ (Volapük) δημιουργήθηκε το 1880 από τον γερμανό κληρικό Γιόχαν Μάρτιν Σλέγιερ, για να χρησιμοποιηθεί ως διεθνής γλώσσα. Κατά τη δεκαετία του 1880, προτού εμφανιστεί η Εσπεράντο, χρησιμοποιήθηκε σε συνέδρια και σε περιοδικές ή αυτοτελείς εκδόσεις. Προφανώς ο Β. Μιχαηλίδης είχε ακούσει για τη Βολαπύκ και παρακινείται να πλάσει τη δική του «Νέα Βολαπύκ», ένα αλλόκοτο κράμα ελληνικών, τουρκικών και αγγλικών, για να αποδώσει το κλίμα ασυνεννοησίας της κυπριακής βουλής.

6. ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝ ΤΩ ΑΔΗ - ΘΑΝΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

[...] Τότε το δικαστήριο χωρίς καιρόν να χάσει
ως νομικόν τον άνθρωπον αρχίζει να δικάσει.

ΘΕΜΙΣ Σ' ενάγει, νομικέ, ο Ζευσ με πλήρη μαρτυρίαν,

- ως πράξαντα κακούργημα και ιεροσυλίαν,
γιατί ελήστευες νεκρόν και μόλις για σημάδι
του άφησες τα σπλάγχνα του κι επήγαν εις τον Άδην.
Πρέπει να πεις λοιπόν εδώ οπού κατηγορείσαι,
αν είσ' αθώς εις αυτά ή ένοχος αν είσαι.
Κάμνει το δικαστήριον τοιαύτας ερωτήσεις
και ως κατηγορούμενος οφείλεις ν' απαντήσεις. 5
- NOMIKOS Κατά το άρθρον δώδεκα και άρθρον δεκατρία,
αυτά είν' όλα, δικαστά, φρικτή συκοφαντία.
Και τ' άρθρον δεκατέσσερα ακόμ' αν αναφέρω,
εγώ δεν είδα τίποτε και τίποτε δεν ξέρω.
- ΘΕΜΙΣ Μωρέ, τι άρθρα είν' αυτά εδώ που μ' αναφέρεις;
Είσαι εμπρός της Θέμιδος, βρε άνθρωπε, το ξέρεις. 15
- NOMIKOS Το άρθρον πεντακόσια εδώ θα ξεφουρνίσω,
που δίδει το δικαίωμα δια να σ' ερωτήσω:
Με ποίους νόμους εννοείς εδώ να με δικάσεις;
- ΘΕΜΙΣ Εσύ μ' αυτά τα άρθρα σου τον κόσμο θα
χαλάσεις. 20
- NOMIKOS Εγώ κακούργος δεν είμαι τον κόσμο να χαλάσω,
και υβριστήν μου, δικαστά, τολμώ να σ' ονομάσω.
Μου βλάπτεις την υπόληψιν και την φιλοτιμία,
ζητώ ικανοποίησιν κατά το άρθρον τρία.
- ΘΕΜΙΣ Σου επιβάλλω σιωπήν, λέξιν να μη μιλήσεις,
μόνον οπόταν σ' ερωτώ να δίδεις απαντήσεις.
Εδώ με νόμους θεϊκούς εγώ θα σε δικάσω
και όλα σου τα σφάλματα μ' αυτούς θα εξετάσω,
οπού εις δύο ακριβώς την τρίχα την χωρίζουν,
οι νόμοι οι ανθρώπινοι κοντά μου δεν αξίζουν·
εδώ 'ναι δικαστήριον και πρέπει να προσέχεις. 25 30
- NOMIKOS Κατά το άρθρον εκατόν, δικαίωμα δεν έχεις
να μ' επιβάλεις σιωπήν, και αν δεν αμφιβάλλω,
μου δίδει το δικαίωμα μερκάζι να σου βγάλω.
Κατά το άρθρον είκοσι, δεν πρέπει να θυμώσεις,
ζητώ λοιπόν αναβολήν και πρέπει να μου δώσεις. 35
- (Οργίσθ' η Θέμις φοβερά για τ' άρθρα του τα τόσα
και κελεψέδες τού 'βαλεν αμέσως εις την γλώσσα.
Αυθάδη τότε κι ασεβή τον νομικόν νομίζουν
όλ' οι θεοί και δι' αυτό συζήτησιν αρχίζουν.) [...] 40

Σχόλιο: Αυτόγραφο. Το κείμενο αυτό είναι απόσπασμα από τη «Δίκη του ανθρώπου – Μάχη μεταξύ θεών και δαιμόνων – Ο εμπρησμός της γης», που δημοσιεύτηκε σε μια πρώτη μορφή στον Διάβολο (αρ. 1-5) και στη συνέχεια περιλήφθηκε επεξεργασμένο στην έκδοση του 1911 (σσ. 116-127). Όμως το τμήμα που παρουσιάζεται εδώ δεν περιλήφθηκε στην έκδοση του 1911 και ενδεχομένως δημοσιεύτηκε στο τρίτο φύλλο του Διαβόλου (αρχές Μαρτίου 1888) που λανθάνει. Οι παραπάνω στίχοι σώζονται τόσο στα αυτόγραφα του ποιητή όσο και στο τετράδιο του Α. Ιντιάνου (από τον στ. 11 έως το τέλος). Στη δημοσίευση του 1911 απουσιάζει η ανάκριση του κατηγορουμένου ως δικηγόρου. Υπενθυμίζουμε ότι προηγείται η ανάκρισή του ως γιατρού· ακολουθεί η καταδίκη του από το δικαστήριο των θεών· και αμέσως μετά ξεκινά το περιστατικό με τον Βελζεβούλη (στ. 119 κ.ε.). Ωστόσο, ανάμεσα στην ανάκριση και στην καταδίκη του κατηγορουμένου ως γιατρού, η Θέμιδα του λέει: «Όλως διόλου σ' έθαψεν αυτή η γιατρική σου / ίσως σε σώσει έπειτα η δικηγορική σου» (στ. 105-106· η υπογράμμιση είναι δική μου)· «και έπειτα τον άνθρωπον εμπρός τους τον φωνάζουν / τρίτην φοράν ως έμπορος να ξαναδικασθεί» (στ. 203-204). Συνεπώς, λανθάνει η δεύτερη ανάκριση του κατηγορουμένου (δηλαδή η ανάκρισή του ως δικηγόρου), η οποία υπάρχει στα αυτόγραφα του ποιητή και πρέπει να παρεμβληθεί ανάμεσα στους στίχους 118 και 119 της έντυπης μορφής του ποιήματος.

Στο τετράδιό του ο Α. Ιντιάνος δεν έχει καταγράψει τους πρώτους δέκα από τους σαράντα ανέκδοτους στίχους, προφανώς επειδή θεώρησε ότι οι στίχοι: «Σ' ενάγει, νομικέ, [...] οφείλεις ν' απαντήσεις» είναι ήδη καταγραμμένοι στον Διάβολο και, επομένως, στα Ποιήματα (στ. 37-44). Παρόλα αυτά, πρέπει να επισημανθεί ότι οι στίχοι αυτοί αποτελούν το «έπισημο» και, επομένως, επαναλαμβανόμενο κατηγορητήριο του δικαστηρίου των θεών· έτσι, στην πρώτη τους εμφάνιση αποτελούν το προοίμιο της ανάκρισης του ανθρώπου ως γιατρού και στη δεύτερη, που λανθάνει στον Διάβολο και έμεινε έξω από τα Ποιήματα, το αντίστοιχο προοίμιο για την ανάκρισή του ως δικηγόρου.

μερκέζι ή μερκάζι (τουρκ. merkez): γράμμα, κλητήριο έγγραφο.

7. ΑΙΝΙΓΜΑ 39ον

Βασιλείς και στρατιώται, πλούσιοι, σοφοί του κόσμου,
δεν μ' απέκτησαν, δεν μ' έχουν και ποτέ δεν θα με έχουν·
δεν υπάρχω ουδ' υπήρξα εις την γην εγώ ποτέ μου,
εις τον ουρανόν επίσης.

Αλλ' ευρίσκομαι στον κόσμον κι εις τας μάχας είμαι
πρώτος·

πόλεμοι, δημοκρατίαι, μοναρχίαι και μονάρχαι
χάνονται, εάν με χάσουν.

Δεν ευρίσκομαι στις στέψεις, αλλ' εγώ κρατώ το στέμμα,

5

δεν μ' ευρίσκεις εις την νύκτα, με ευρίσκεις στην ημέρα·
πρώτον εις τα μοναστήρια κι εν τω μέσω των δαιμόνων. 10
B.M.

Σχόλιο: Το ποίημα ή, ορθότερα, το αίνιγμα αυτό δεν έχει εντοπιστεί στις σημειώσεις του Α. Ιντιάνου αλλά στην εφ. Σάλπιγξ (28 Απρ. 1890), της οποίας οι τόμοι των ετών 1885-1890 σώζονται στο αρχείο του ιδίου.

8. ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΟΡΤΗΝ ΤΗΣ ΑΝΑΣΣΗΣ ΒΙΚΤΩΡΙΑΣ

Σήμεραν που λεν πολλοί για σε, βασιλίσσά μου,
θέλω δυο λόγια να σου πω κι εγώ απ' την καρδιά μου.
Γιατί εις όλην την σειράν εκεί των βασιλέων
εφάνης συ στην κορυφήν, άνθος λαμπρόν, ωραίον.

Σαν κρίνο από φύλλωμα εβγήκες σκαλωτό 5
σε δάφνη ανάμεσα κι ελιά,
δίδεις ζωήν εις τους λαούς, στο κράτος σου αυτό,
με την λαμπρά σου μυρωδιά.

Να 'χα ζωήν στα χέρια μου, είτε να σου χαρίσω·
να 'μουν Θεός, αθάνατη στον κόσμον να σ' αφήσω. 10

Αλλ' όπως σήμεραν για σε παρακαλεί να ζήσεις
όλος της Κύπρου ο λαός,
κι εγώ μ' αυτόν παρακαλώ, κι ακόμη να ευτυχήσεις
κι ας μου ακούσει ο Θεός.

Λεμησώ 28.5.91

B.M.

Σχόλιο: Χειρόγραφο Α. Ιντιάνου. Το επικαιρικό, ευχετήριο αυτό ποίημα έχει δημοσιευτεί στην εφ. Σάλπιγξ (18 Μαΐου 1891) και έχει αποδελτιωθεί από τον Λ. Παπαλεοντίου (*Η κυπριακή λογοτεχνία στον τύπο, Λευκωσία 1993, σ. 39*), αλλά δεν προσέχτηκε και δεν περιλήφθηκε στα *Άπαντα*. Ας σημειωθεί ότι, δέκα χρόνια αργότερα, ο Β. Μιχαηλίδης δημοσιεύει στην ίδια εφημερίδα (18 Ιαν. 1901) το ποίημα «Εις τον θάνατον της ανάσσης Βικτωρίας». Αλλά και νωρίτερα, στο στιχούργημά του «Για το υπόμνημα λίγοι στίχοι / κι είτε στην Λόντραν να επιτύχη» (*Διάβολος, αρ. 4, 16 Μαρτ. 1888*), ο Β. Μιχαηλίδης είχε επικαλεστεί την ευσπλαχνία της βασίλισσας για την εθνική αποκατάσταση της Κύπρου. είτε: στην ά δημοσίευση: ήθε'.

9. [ΑΤΙΤΛΟ]

Χιλιόχρονον εμπόριον, σταμάτα, λείψε, χάσου,
μην κάμνεις όπως έκαμνες στα χρόνια τα παλιά σου.
Βαρδάτε άνδρες και σακκιά, σακκούλλες και γαδάροι,
πετώντας πκιον ας έρχονται τα πράγματα στ' αμπάρι.
Και σεις φτωχοί χαμάληδες, στους δρόμους φορτωμένοι, 5
πέσετε μπρούμουττα στην γη, την γη τη βαρεμένη.
Και σεις, τα πεζοδρόμια, στενέψετε, χαθείτε,
και σεις, τουβάρια, φύγετε, παράμερα σταθείτε.
Ν' αδειάσουν τα σοκκάκια μας, να μην έχουν κανένα,
για να περνούσιν οι θεοί με τα φτερά απλωμένα. 10

Σεπτέμβρης 1897

Σχόλιο: Αυτόγραφο. Σώζεται και σε χειρόγραφο του Α. Ιντιάνου. Αποτελείται από δέκα δεκαπεντασύλλαβους στίχους ιαμβικού ρυθμού με ζευγαρωτή παροξύτονη ομοιοκαταληξία. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του, θα μπορούσαμε να το εντάξουμε στην κατηγορία των σατιρικών ποιημάτων. Δεν γνωρίζουμε την αφορμή της συγγραφής του, αλλά φαίνεται ότι πρόκειται για ποίημα επικαιρικό. Προφανώς ο ποιητής επιδιώκει να σατιρίσει την απληστία των εμπόρων και διαμεσολαβητών, που συντείνουν στην ακρίβεια των αγαθών. Παρόλο που είναι γραμμένο στη δημοτική, υπάρχουν σποραδικές λέξεις από το κυπριακό ιδίωμα («γαδάροι», «πκιον», «μπρούμουττα», «τουβάρια», «σοκκάκια», «περνούσιν»).

10. [ΑΤΙΤΛΟ]

Ήλιε, που παντού εβγαίνεις, έβγα γρήγορα κι εδώ,
γιατί έσकाσ' η καρδιά μου να ξυπνήσει να την δω.
Φέξε στο παράθυρό της,
φέξε, ήλιε μου χρυσέ,
για να βγει το πρόσωπό της, 5
όπου λάμπει σαν εσέ.

11. [ΑΤΙΤΛΟ]

Όταν σε βλέπω σκυθρωπήν
και θυμωμένην, φως μου,
νομίζω πως ανοίγεται
η κόλασις εμπρός μου·
όταν σε βλέπω ολόχαρην 5
κι αστράπτεις με τα μάτια,

νομίζω πως ευρίσκομαι
στου Πλάστου τα παλάτια.

12. [ΑΤΙΤΛΟ]

Γίνεται το σύμπαν όλον κόλασις όταν θυμώσεις,
και ο κολασμένος είμαι μες στο σύμπαν εγώ μόνος.
Αν ηξεύρεις πόσον πάσχω, ήθελες να με σκοτώσεις
και θα ήσο ο σωτήρ μου και φιλόανθρωπος συγχρόνως.
Ένα πλην μικρόν σου βλέμμα στιγμιαίον με δροσίζει 5
και την κόλασιν φωτίζει.
Και η αστραπή την νύκτα ρίπτει λάμψιν στιγμιαίαν
κι αίφνης μια ματιά μου βλέπει κόλασιν αλλά ωραίαν.
Ένα δε μειδιάμά σου εις τα ρόδινά σου χείλη,
καθώς όταν ανατείλει 10
στην ανατολήν ο ήλιος και το σκότος διαλύσει,
και το παν όλον φωτίσει,
ούτω πως το σύμπαν πλέον
εις παράδεισον ωραίον
μεταβαίν' ευθύς εμπρός μου 15
κι εις το Σύμπαν όλον τότε δεν είν' ευτυχέστερός μου.

4/16.10.98

Σχόλιο: Τα ποιήματα υπ' αριθμ. 10, 11, 12 σώζονται μόνο στο τετράδιο του Α. Ιντιάνου. Είναι ερωτικά ποιήματα, γραμμένα σε απλουστευμένη δημοτική, ενώ το τρίτο περιέχει και λέξεις της καθαρεύουσας. Το πρώτο έχει ήδη δημοσιευτεί από τον Α. Ιντιάνο (Πρωινή, 3 Σεπτ. 1933) και αναδημοσιεύτηκε από τον Λ. Παπαλεοντίου (Μικροφιλολογικά, τχ. 20, ό.π.). Κρίνεται καλό να δημοσιευτεί και εδώ, γιατί παρουσιάζει μερικές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τις παραπάνω δημοσιεύσεις. Δεν είναι σίγουρο αν πρόκειται για αυτοτελή ποιήματα ή για τμήματα από εκτενέστερα ποιήματα. Όσον αφορά τη χρονολόγηση των δύο πρώτων, εικάζουμε ότι γράφτηκαν την ίδια περίπου εποχή με το τρίτο (± 1898). Ας σημειωθεί ότι η έκφραση «στου Πλάστου τα παλάτια» απαντά δύο φορές στο ποίημα «Η ευτυχής στιγμή» (γρ. Αύγ. 1896).

13. 1900 / ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

– Βρε, καλώς το εννιακόσια, που θα κλείσει τον αιώνα!
Έλα, κάθισε στον θρόνον να φορέσεις την κορόνα.
Αλλά δυο λεπτά ακόμα, ένα χρέος να πληρώσω,
κάτι να σου παραγγείλω, κάτι να σου παραδώσω.
Λάβε πάμπτωχην την Κύπρον και πολύ αδικημένην, 5
κούφιαν από τα αρχαία και όλην φόρους φορτωμένην·

και για να την δικαιώσεις, να γλυκάνεις την ζωήν της,
 δώσ' ολίγην ευσπλαχνίαν στην σκληράν κυβέρνησίν της.
 Αν θελήσουν εις την Κύπρον να κατασταθούν Εβραίοι,
 δείξε τους την Σαλαμίνα, που το αίμ' ακόμα ρέει· 10
 κι ο Τραϊανός, ειπέ τους, αν δεν ζει και αν δεν άρχει,
 για' την Κύπρον όμως τότε ό,τι έγγραφεν υπάρχει·
 και το 'δέχθησαν και Γάλλοι κι Ενετοί με προθυμίαν
 κι επί τρεις αιώνας ήτο σεβαστόν εις την Τουρκίαν.
 Αν τους κατατρέχ' η θεία του Θεού δικαιοσύνη, 15
 γιατ' είν' έθνος θεοκτόνον κι από αίμα διψαλέον,
 και ζητούν πατριδα νέαν, ... είναι εύκαιρ' η Σελήνη,
 στον πλανήτην μας δεν έχουν από τούδε μέρος πλέον.
 Αν η Κύπρος δεν φωνάξει για το πρόθυρον κακόν,
 γράψε την εις το δεφτέρι των ανάνδρων και βλακών· 20
 κι από πόνον για ν' ανοίξει το περήφανόν της στόμα,
 βαλ' της τέτοιαν στο κεφάλι μιαν κυβέρνησιν ακόμα.
 Αν η Σκάλα μείνει έξω του σιδηροδρόμου, κλάψε·
 στήσε μιαν ψηλήν κολόναν από πάνω της και γράψε 25
 με το πλέον μαύρον χρώμα και με γράμματα μεγάλα:
 «Κείτ' ενθάδε η ωραία κι εμπορικοτάτη Σκάλα,
 των αρχόντων εις την νήσον και του υπουργείου θύμα·
 και οι αίτιοι ας έχουν εις τον τράχηλον το κρίμα!»
 Και ειπέ εις την νεκράν:
 «Αιωνία σου η μνήμη, γαίαν έχοις ελαφράν!» 30

* * *

Λάβε την μικράν Ελλάδα βαρυμένην εις τα χρέη,
 που ο έλεγχος την καίει,
 που 'φαγεν έναν μεγάλον πάτσον από την Ευρώπην
 και τα δόντια της επέσαν, αλλ' η μύττη δεν εκόπην·
 και για ν' αποχτήσει δόντια, καθώς είχε πριν εκ νέου, 35
 δώσ' της την Μακεδονίαν και τας νήσους του Αιγαίου!

* * *

Λάβε τα πατριαρχεία Αντιόχειας κι Αλεξάνδρας,
 δυο σκοπιές των δυο υψηλών βοσκών της μάνδρας,
 την οποίαν ουδέ ψύλλος δεν επάτησεν ακόμα
 και η Άρκτος εκ του πόλου δι' αυτήν ανοίγει στόμα. 40
 Κι υπεράσπισέ τα, όσον δύνασαι, κατά του δόλου,
 γιατί δόλος μέχρι τούδε δεν τα ήγγισε διόλου.
 Βγάλ' τα δόντια της αρκούδας και τα νύχια της ακόμα,

δώσ' της μια γροθιά και βάλ' της χαλινάριν εις το στόμα.
Κι η Αγγλία που δεν βγάλλει εις κανέναν το καπέλον, 45
κι είναι πρώτη μες στον κόσμο χορευτής των ανδρεικέλων,
δώσ' της την να την χορέψει μες στην Κίναν τεχνικά
κι οι Κινέζοι ας πληρώσουν τα αδρά χορευτικά.

* * *

Λάβε την δικαιοσύνην με τα δάκρυα στα μάτια,
που εκόντεφε στες Ρέννες να την κάμουσιν κομμάτια· 50
κι άκουσεν ο κόσμος όλος τες φωνές της κι ελυπήθη,
και διά φωνής μεγάλης όλος διεμαρτυρήθη.

* * *

Έβλεπα στον κόσμο τόσες φωτιές, άρματα και στόλους,
δυναμίτιδες, μπαρούτια κι άλλους χίλιους δυο διαβόλους·
κι εκοπίασα στην Χάγην όσον να τον αποπλίσω, 55
για να τον εκπολιτίσω.

Έκαμα μ' αυτό τον κόσμο από κάκιστον καλόν,
κι αντί τώρα τόσων όπλων κι αναφλεκτικών υλών,
εκ της Χάγης εξηπλώθη εις τον κόσμο ειρηνίτις, 60
και ο προς την γην δρομαίος κι επικίνδυνος κομήτης
είδε κι έφυγε μακράν της και δεν ήλθε να την κάψει,
εφοβήθη μήπως αίφνης απ' αυτήν αυτός ανάψει.

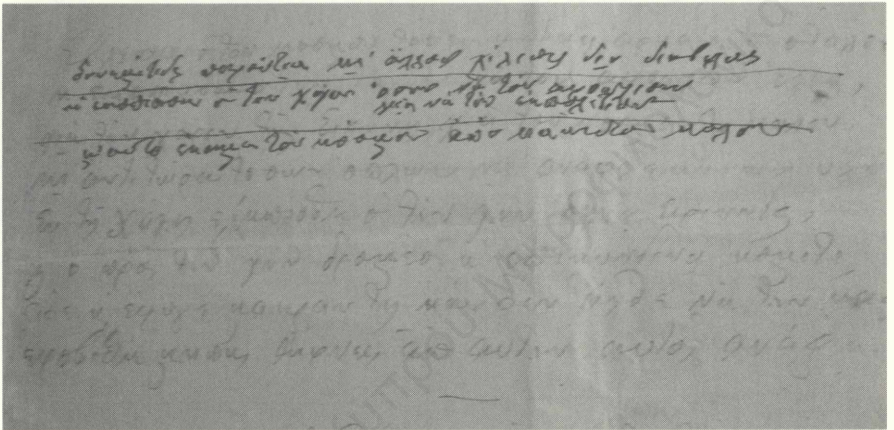
* * *

Λάβε όλην παγωμένην την αχόρταγον Ρωσσίαν
φορτωμένην λαϊμαργίαν:
Πρόσεξε μην την αφήσεις σπιθαμήν να μεγαλώσει, 65
ουδέ κόκκον γης να πάρει ... ο Θεός να μη το δώσει!
Γιατ' ευθύς τον κόσμο όλον θα τον κάμει κοσμοώφ
και την γην υψηλιόβναν και τον ήλιον ηλιώφ.
Κι η υψηλιόβνα τότε, που κι εις τούτον τον αιώνα
φορεί λάμπουσαν ακόμη την ακρόπολιν κορόνα, 70
αντί μ' εύκοσμον εσθήτα και αντί κορονιασμένη,
προς τον Φοίβον της θα είναι άκοσμος και παγωμένη.
Τότε κι οι θεοί θα φύγουν και ο Όμηρος θα παύσει,
και την ιστορίαν όλων των εθνών το πυρ θα καύσει·
κι ο αήρ θα είναι πλήρης από ωφ και εφ και όβνα 75
και θα είναι σωστή σκλάβα η κυρά υψηλιόβνα!
Την Ρωσσίαν, ήτις θέλει Ρώσσον της τον κόσμο όλον,
δώσ' της ρώμην της Αγγλίας να την σπρώξει μες στον
πόλον.

* * *

- Γεια σου, ρίπτομαι στο χάος, που ποτέ δεν έχει τέλος
και θα τρέχω καθώς βέλος. 80
- Πάρε λίγη απ' την Χάγην ειρηνίτιδα μαζί σου,
μήπως εύρεις εις τον δρόμον τον κομήτην αντικρύ σου,
και ζητήσει να σε βλάψει,
να τον κάψεις, πριν σε κάψει!

Ο διανομεύς της «Αληθείας»

13α. 1900

- Βρε, καλώς το εννιακόσια, που θα κλείσει τον αιώνα!
Έλα, κάθισε στον θρόνον να φορήσεις την κορόνα.
Αλλά δυο λεπτά ακόμα, ένα χρέος να πληρώσω,
κάτι να σου παραγγείλω, κάτι να σου παραδώσω. 5
- Λάβε πάμπτωχην την Κύπρον και πολύ αδικημένην,
κούφιαν από τα αρχαία και όλην φόρους φορτωμένην
και για να την δικαιώσεις, να γλυκάνεις την ζών της,
δώσ' ανθρώπινον καρδίαν στην σκληράν κυβέρνησίν της.
Κι αν συνέλθουν εις την Χάγην ή αλλού εις Χάγην άλλην, 10
για ν' αφοπλισθούν και μείνουν απολίτευτοι και πάλιν,
στην κυβέρνησιν της Κύπρου, χάριν του πολιτισμού,
ας κοπιάσουν να τους δώσει μάθημα αφοπλισμού.
Μέχρι καφουλιού αμέσως όλους να τους αφοπλίσει,
για να τους εκπολιτίσει.
- Αν θελήσουν εις την Κύπρον να κατασταθούν Εβραίοι, 15

δείξε τους την Σαλαμίνα, που το αίμ' ακόμα ρέει.
 Κι ο Τραϊανός, ειπέ τους, αν δεν ζει και αν δεν άρχει,
 για την Κύπρον όμως τότε ό,τι έγγραφεν υπάρχει.
 Και το 'δέχθησαν και Γάλλοι κι Ενετοί με προθυμία
 κι επί τρεις αιώνας ήτο σεβαστόν εις την Τουρχίαν. 20
 Αν τους κατατρέχ' η θεία του Θεού δικαιοσύνη,
 γιατί' είν' έθνος θεοκτόνον και δι' αίμα διψαλέον,
 και ζητούν πατρίδα νέαν, είναι εύκαιρ' η Σελήνη,
 στον πλανήτην μας δεν έχουν από τούδε μέρος πλέον.
 Αν η Κύπρος δεν φωνάξει για το πρόθυρον κακόν, 25
 γράφε την εις το δεφτέρι των ανάνδρων και βλακών.
 Κι από πόνον για ν' ανοίξει το περήφανό της στόμα,
 βαλ' της τέτοιαν στο κεφάλι μιαν κυβέρνησιν ακόμα.

* * *

Λάβε την μικράν Ελλάδα βουλιασμένην εις τα χρέη,
 που ο έλεγχος την καίει, 30
 που 'φαγεν έναν μεγάλον πάτσον από την Ευρώπη
 και τα δόντια της εππέσαν, αλλ' η μύττη δεν εκόπη.
 Και για ν' αποκτήσει δόντια καθώς είχε πριν εκ νέου,
 δώσ' της την Μακεδονίαν και τας νήσους του Αιγαίου.

* * *

Λάβε τα πατριαρχεία Αντιόχειας κι Αλεξάνδρας, 35
 δύο σκοπιές των δύο υψηλών βοσκών της μάνδρας,
 την οποίαν ουδέ φύλλος δεν επάτησεν ακόμα
 και η Άρκτος εκ του πόλου δι' αυτήν ανοίγει στόμα.
 Κι υπεράσπισέ τα, όσον δύνασαι, κατά του δόλου,
 γιατί δόλος μέχρι τούδε δεν τα έγγισε διόλου. 40
 Βγάλ' τα δόντια της αρκούδας και τα νύχια της ακόμα,
 δώσ' της μια γροθιά και βάλ' της χαλινάριν εις το στόμα.
 Κι η Αγγλία που δεν βγάλλει εις κανέναν το καππέλλον,
 κι είναι πρώτη μες στον κόσμον χορευτής των ανδρεικέλλων,
 δώσ' της την να την χορέψει μες στην Κίνα τεχνικά 45
 κι οι Κινέζοι ας πληρώσουν τα αδρά χορευτικά.

* * *

Λάβε την δικαιοσύνην με τα δάκρυα στα μάτια,
 που εκόντεφε στες Ρέννες να την κάμουσιν κομμάτια.
 Κι άκουσεν ο κόσμος όλος τες φωνές της κι ελυπήθη,
 και διά φωνής μεγάλης όλος διεμαρτυρήθη. 50
 Έβλεπα στον κόσμον τόσες φωτιές, άρματα και στόλους,

δυναμίτιδες, παρούτια κι άλλους χίλιους δυο διαβόλους·
κι εκοπίασα στην Χάγην όπως να τον αφοπλίσω,
για να τον εκπολιτίσω.

Μ' αυτό έκαμα τον κόσμον από κάκιστον καλόν,
κι αντί τώρα τόσων όπλων κι αναφλεκτικών υλών 55
εκ της Χάγης εξηπλώθη στην γην όλην ειρηνίτις,
και ο προς την γην δρομέας κι επικίνδυνος κομήτης
είδε κι έφυγε μακράν της και δεν ήλθε να την κάψει,
εφοβήθη μήπως αίφνης απ' αυτήν αυτός ανάψει. 60

* * *

Την Ρωσσίαν ήτις θέλει Ρώσσον της τον κόσμον όλον,
δώσ' της ρώμην της Αγγλίας να την σπρώξει μες στον πόλον.
Πρόσεξε μην την αφήσεις σπιθαμήν να μεγαλώσει,
ουδέ κόκκον για να πάρει ο Θεός να μη το δώσει. 65
Γιατ' ευθύς τον κόσμον όλον θα τον κάμει κοσμιώφ
και την γην υφηλιόβναν και τον ήλιον ηλιώφ.

Κι η υφηλιόβνα τότε, που κι εις τούτον τον αιώνα
φέρει λάμπουσαν ακόμα την ακρόπολιν κορόνα,
αντί μ' εύκοσμον εσθήτα και αντί κορονιασμένη, 70
προς τον Φοίβον της θα είναι άκοσμος και παγωμένη.

Τότε κι οι θεοί θα φύγουν και ο Όμηρος θα παύσει,
και την ιστοριάν όλων των εθνών το πυρ θα καύσει·
κι ο αήρ θα είναι πλήρης από ωφ και εφ και όβνα
και θα είναι σωστή σκλάβα η κυρά υφηλιόβνα.
– Γεια σου, χύνομαι στο χάος, που ποτέ δεν έχει τέλος 75
και θα τρέχω καθώς βέλος.

– Πάρε ολίγην απ' την Χάγην ειρηνίτιδα μαζί σου,
μήπως εύρεις εις τον δρόμον τον κομήτην αντικρύ σου,
και ζητήσει να σε βλάψει,
να τον κάψεις πριν σε κάψει. 80

Αν η Σκάλα μένει έξω του σιδηροδρόμου κλάψε,
στήσε μιαν ψηλήν κολόναν από πάνω της και γράψε
με το πλέον μαύρον χρώμα και με γράμματα μεγάλα:
«Κείτ' ενθάδε η ωραία κι εμπορικοτάτη Σκάλα,
των αρχόντων εις την νήσον και του υπουργείου θύμα, 85
και οι αίτιοι ας έχουν εις τον τράχηλον το κρίμα».

Και ειπέ εις την νεκράν:
«Αιωνία σου η μνήμη, γαίαν έχοις ελαφράν».
Λάβε τέλος την Αγγλίαν στο Τρανσβάαλ μαχομένην,
φρόντισε μη την αφήσεις με τους Μπόερς μεπερδεμένην, 90
φρόντισε ξεμπερδεφέ την,

φρόντισε δυνάμωσέ την,
τον Βοριάν να ταπεινώσεις
και τον κόσμο να λυτρώσεις.

Λάβε τέλος την Αγγλίαν στο Τρανσβάαλ αιματωμένην, 95
με τους Μπόερς μπερδεμένη
κι όλον έναν χάννει χώραν.

Φρόντισε ξεμπέρδεψέ την γρήγορα και δαφνοφόρα,
δώσε της ακόμα Κίναν αρκετήν να δυναμώσει.

Σχόλιο: Αυτόγραφο (13α). Δημοσιεύτηκε επεξεργασμένο και ανυπόγραφο σε μονόφυλλο και διανεμήθηκε με το πρωτοχρονιάτικο φύλλο της *Αλήθειας* του 1900. Δημοσιεύονται εδώ και οι δύο μορφές, γιατί υπάρχουν πολλές διαφορές ανάμεσα στο αυτόγραφο και στο δημοσιευμένο ποίημα. Το μονόφυλλο σώζεται στο αρχείο του Α. Ιντιάνου. Το δημοσιευμένο ποίημα αποτελείται από 84 στίχους, που είναι συνήθως νόθοι δεκαεξασύλλαβοι ή οκτασύλλαβοι τροχαϊκού ρυθμού. Σύμφωνα με το περιεχόμενό του, θα μπορούσαμε να το εντάξουμε στην κατηγορία των σατιρικών ποιημάτων με επικαιρικό χαρακτήρα. Πάντως, προκαλεί εντύπωση η ενημέρωση του ποιητή για τις τρέχουσες πολιτικοκοινωνικές εξελίξεις της εποχής του τόσο στην Κύπρο και στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, ενώ, ταυτόχρονα, φανερώνει ορισμένες από τις πολιτικές πεποιθήσεις του. Η γλώσσα είναι η δημοτική χωρίς να λείπουν, όμως, και ψήγματα της καθαρεύουσας. Τέλος, ας σημειωθεί ότι στο αυτόγραφο ποίημα –που είναι γραμμένο με μολύβι– αρκετές λέξεις, φράσεις, ακόμα και στίχοι είναι πολύ δυσδιάκριτοι.

Χάγη: τον Μάη του 1899, μετά από πρωτοβουλία του τσάρου της Ρωσίας, Νικόλαου Β', έγινε συνδιάσκεψη με σκοπό την εξασφάλιση της διεθνούς ειρήνης και τη μείωση των εξοπλισμών. Προφανώς ο ποιητής σχολιάζει το γεγονός αυτό. Ανάλογο θέμα έχει και το ποίημα «Το συνέδριον του αφοπλισμού» (εφ. *Σάλπιγξ*, 12 Ιουν. 1899).

Εβραίοι: Η σχετικά εκτενής αναφορά του ποιητή στους απάτριδες, τότε, Εβραίους ίσως να σχετίζεται με το γεγονός ότι τον Νοέμβριο του 1899 ήρθε στην Κύπρο, ως απεσταλμένος των Ευρωπαϊκών Σιωνιστικών Επιτροπών, ο γερμανοεβραϊκής καταγωγής Davis Trietsch για να μελετήσει το ενδεχόμενο εγκατάστασης Εβραίων στο νησί. Ο ποιητής υπενθυμίζει στους Εβραίους τη «Σαλαμίνα» και το «αίμα», παραπέμποντας στα αματηρά γεγονότα του έτους 115 ή 116 μ.Χ., κατά τη διάρκεια των οποίων εκδηλώθηκε εβραϊκή εξέγερση, που συνέπεσε με τους πολέμους του ρωμαίου αυτοκράτορα Τραϊανού εναντίον των Περσών. Στην εξέγερση αυτή οι Ιουδαίοι σκότωσαν δεκάδες χιλιάδες Ελλήνων στην Κύπρο, καταστρέφοντας, παράλληλα, και τη Σαλαμίνα. Τότε ο Τραϊανός εξέδωσε διάταγμα, με το οποίο απαγορευόταν η εγκατάσταση Εβραίων στο νησί. Ας σημειωθεί εδώ ότι και ο Κ. Μόντης, στο μυθιστόρημά του *Ο αφέντης Μπατίστας και τ' άλλα* (1980, σσ. 143-144), μνημονεύει το ιστορικό αυτό γεγονός για να εξηγήσει τη στερεοτυπική εικόνα του Εβραίου.

Ελλάδα: Αναφέρεται με δυσφορία και απογοήτευση στην περίοδο που ακολούθησε το τέλος του ταπεινωτικού πολέμου της Ελλάδας με την Τουρκία, δηλαδή από το 1897 έως το 1900, έτος γραφής του ποιήματος. Οι πολεμικές αποζημιώσεις, η συναφή νέου δανείου, ο Διεθνής Οικονομικός Έλεγχος και όλα τα συναφή αποχρυσταλλώνονται στους στίχους 31-34 του δημοσιευμένου κειμένου. Όσον αφορά τους στίχους 35-36, δείχνουν τον μεγαλοϊδεατισμό του ποιητή (βασικό ιδεολογικό χαρακτηριστικό των ελευθέρων αλλά και αλύτρωτων Ελλήνων της εποχής εκείνης). Ας μην ξεχνάμε ότι η αστική τάξη της εποχής θεωρούσε ότι η ενσωμάτωση νέων εδαφών στον εθνικό κορμό θα συντελούσε στην οικονομική αναγέννηση της χώρας.

14. ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ / Ο ΔΕΚΑΤΟΣ ΕΝΝΑΤΟΣ ΑΙΩΝ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΙΚΟΣΤΟΝ

Άκουσε, καινούργ' αιώνα, δυο λογάκια με την βίαν,
πες στον πρώτον σου τον χρόνον, δώσε του κι ελευθερίαν
τώρα, που θα 'ρθει στον κόσμον πρώτος και θα βασιλεύσει,
απ' Ανατολήν ως Δύση κι από Νότον ως Βοριάν,
τον θηριωμένον κόσμον όλον να τον ειρηνέψει, 5
να τον κάμει να 'χει όλος έναν νουν και μίαν καρδιάν.
Όταν τέτοιος γίν' ο κόσμος, ευτυχής τότε θα ζήσει
κι ο Θεός στην αγχαλιά του μειδιών θα τον φιλήσει.
Αν το κάμεις, θα σε δείξει σ' όλην ο Θεός την πλάση
κι ως παράσημ' έναν ήλιο στον λαίμο θα σου κρεμάσει· 10
και απ' το σύμπλεγμά του όλον,
υπό τ' ουρανού τον θόλον,
συ θα φαίνεσαι, θα λάμπεις εκ των είκοσιν αιώνων,
συ θα είσαι λαμπρός μόνον!

Ο διανομέυς της «Αληθείας»

Σχόλιο: Το ποίημα αυτό φαίνεται ότι κυκλοφόρησε ανυπόγραφο σε χωριστό φυλλάδιο με το πρωτοχρονιάτικο φύλλο της *Αλήθειας* του 1901. Προτάσσεται στο φυλλάδιο αυτό, το οποίο έχει σχιστεί στο κάτω μέρος, όπου πιθανόν να βρισκόταν άλλο κείμενο ή διαφήμιση κτλ. Το τμήμα του φυλλαδίου, που σώζεται στο αρχείο του Α. Ιντιάνου, έχει διαστάσεις 15,5x11 εκ. Ας θυμηθούμε ότι και άλλα ανάλογα ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη κυκλοφόρησαν σε φυλλάδια μαζί με πρωτοχρονιάτικα φύλλα των τριών εφημερίδων της Λεμεσού, *Αλήθεια*, *Κήρουξ* και *Σάλπιγξ* (βλ. και ποιήματα υπ' αριθμ. 13 και 15). Μάλιστα, μερικά από αυτά (όπως τα υπ' αριθμ. 13 και 15) είναι επίσης ανυπόγραφα, αλλά αποδίδονται με ασφάλεια στον Β. Μιχαηλίδη. Όπως συμβαίνει και σε άλλα τέτοια επικαιρικά ποιήματα, ο Β. Μιχαηλίδης περνά και εδώ φιλειρηνικά μηνύματα.

15. 1908 / ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ ΚΙ ΕΥΤΥΧΙΣΜΕΝΑ

Ω συ, θεά, που έφαλες την μήνιν του Αχιλλέως,
 φάλε και τώρα, καθώς πριν, την μήνιν του Βουλγάρου,
 που είναι ήρωας νέος,
 που σαν χολέρα γίνηκεν υπάλληλος του Χάρου·
 και με γυναίκες και παιδιά και γέροντες παλαιών 5
 έστειλε κάμποσα κορμιά στο στόμα των ορνέων,
 κι έστειλε κάμποσες ψυχές στου Άδου τα κελλιά,
 χωρίς να είναι στους θεούς γνωστή τέτοια δουλειά.
 Μια μέρα κάμνει ο Βούλγαρος πεντάταυρον θυσίαν
 στες δυο μεγάλες του θεές, Κακίαν και Βλακειάν, 10
 για να του βοηθήσουνε και οι δυο ν' αξιωθεί
 μες στην Μακεδονίαν μας να πά' να δοξασθεί.
 Μπαίν' η Βλακειά πρόθυμος εμπρός του οδηγός
 και η Κακία ενεργός,
 φθάνουν και μπαίνουν σε χωριό και βρίσκει έναν παπά, 15
 π' από το γήρας έτρεμε και μόλις εκουნიέτουν,
 με το τσικκούρι μια και δυο αμέσως τον κτυπά,
 σπάζει το μέτωπόν του,
 πέφτ' ο παπάς φαρδύς πλατύς εμπρός του κι εκυλιέτουν,
 κι εβρόντησεν επάνω του το Ευχολόγιόν του. 20
 Κάμνει σπονδάς εις τας θεάς που του 'δωκαν την νίκην,
 κι εις το σχολείον έτρεξε φέρων μαζί την φρίκην.
 Βρίσκει τον δάσκαλον εκεί εις την παράδοσίν του,
 με το τσικκούρι κι αυτουνού κρεμά την κεφαλήν του·
 κι έντρομα όλα τα παιδιά το παίρνουν στην φυγήν 25
 και πέφτ' ο δάσκαλος στην γην·
 κι εβρόντησαν επάνω του όλα του τα βιβλία,
 και η Τεχνολογία.
 Κατόπιν βρίσκει ένα παιδί στον δρόμον και τ' αρπάζει,
 το ρίπτει κάτω το φτωχό και σαν τ' αρνί το σφάζει· 30
 κι εβρόντησεν επάνω του τ' Αλφαβητάριόν του
 κι η σβούρα του η αγαπητή μες στο θυλάκιόν του.
 Και πάλιν κάμνει ο νικητής σπονδάς εις τας θεάς
 και βρίσκεται αντιμέτωπος μιανής φτωχής γριάς.
 Η γράια τον παρακαλεί, αυτός δεν της ακουεί, 35
 την δένει ο ήρωας παρευθύς, πετρέλαιον την λούει
 και την κρεμά σε μιαν ιτιά
 κι αμέσως της κτυπά φωτιά,
 βάζει φωτιά και στο χωριό κι όλοι οι χωριανοί
 καήκαν ζωντανοί. 40

Είπε κατόπιν απ' αυτά, αφού του ήλθε κόρος:
 – Πατρίς μου δοξασμένη,
 τόσοι που ήσαν οι εχθροί και τόσον οπλισμένοι,
 κι εβγήκα νικηφόρος!
 Τώρα μου πρέπει ανδριάς· 45
 κι ευθύς θυσίαν έκαμε στας δυο του τας θεάς.
 Τότε μιαν δόσιν Βότικας οι Ρώσσοι τον επότισαν
 και στο Λονδίνον τ' άκουσαν και τον χειροκρότησαν.
 Πετιέται απ' την Ακρόπολιν η Αθηνά κι ο Άρης
 κι έλαμφ' ευθύς τριγύρω των η θείκή των χάρις. 50
 Δίδει στον Έλληνα ο θεός μιαν πλήρη πανοπλιάν
 και η θεά τον έφερεν εις την Μακεδονίαν.
 Του λέγει: – Βλέπεις όλ' αυτά τα μέρη τα δικά σου,
 τα πατριγονικά σου;
 Θέλουσιν υπεράσπισιν εδώ τα δικαιά σου. 55
 Είσαι, του λέγει, φυσικά ανδρείος και γοργός,
 εμπρός λοιπόν ενέργειαν, σου είμαι οδηγός.
 Μόλις τον βλέπει ο Βούλγαρος, εστάθη ενεός,
 κι ο μέγιστός του ο θεός,
 ο Φόβος, του ψιθύρισε στ' αυτί και μυστικά: 60
 – Είμεθα, φίλε μου, κακά,
 τρέξε να φύγεις γρήγορα κι ο Έλλην θα σε φάει!
 Και μέγα θαύμα έκαμεν ο μέγιστος θεός του
 κι ευθύς εμείναν πίσω του και όρη και πελάγη,
 κι η Σόφια του η μακρινή του ευρέθηκεν εμπρός του. 65
 Εμπήκεν ο καημένος,
 κι ακόμα κουρασμένος,
 μιαν εκατόμβην έθυσεν εις τον βωμόν του Φόβου,
 π' από το χέρι γλίτωσε του ασεβούς αφόβου.

Εν Λεμεσώ, 1 Ιανουαρίου 1908

Ο διανομείς της «Αληθείας»

Σχόλιο: Το ποίημα αυτό δημοσιεύτηκε ανυπόγραφο σε μονόφυλλο
 και διανεμήθηκε με το πρωτοχρονιάτικο φύλλο της εφ. *Αλήθεια* της
 Λεμεσού. Πιθανότατα ανήκει στον Β. Μιχαηλίδη, αφού γνωρίζουμε ότι
 ανάλογα ποιήματα δημοσιεύτηκαν και στις τρεις εφημερίδες της Λεμε-
 σού (*Αλήθεια*, *Κήρυξ* και *Σάλπιγξ*) ή τυπώθηκαν σε μονόφυλλα και δια-
 νεμήθηκαν με πρωτοχρονιάτικα φύλλα τους (βλ. τα υπ' αριθμ. 13 και 14
 και τα σχετικά σχόλια). Δεν είναι δύσκολο να αναζητήσει κανείς και στα
 τρία ανυπόγραφα πρωτοχρονιάτικα ποιήματα που παρουσιάζονται εδώ
 εμφανείς και επαρκείς αναλογίες με αντίστοιχα ενυπόγραφα ποιήματα
 του Β. Μιχαηλίδη (στη γλώσσα, στα θέματα, στις ρίμες κτλ.). Το στι-
 χούργημα αυτό αναφέρεται στον Μακεδονικό Αγώνα και ειδικότερα
 στις βιαιότητες των Βουλγάρων σε βάρος ελληνικών πληθυσμών της

Μακεδονίας. Ταιριάζει να διαβαστεί συνδυαστικά με το ποίημα του Β. Μιχαηλίδη «Τω ενδόξω ήρωι Παύλω Μελά» (εφ. Σάλπιγξ, 5 Νοεμβρ. 1904). Ας σημειωθεί ότι οι στίχοι 1-7 απηχούν ή αποδίδουν τους πρώτους πέντε στίχους της *Ιλιάδας*.

16. Η ΓΗ ΤΟΥ ΚΟΜΗΤΗ ΧΑΛΛΕΥ

Κάθε φορά που έρχεσαι
τα σέβη σου να δώσεις,
εις το λαμπρό μου [σε καλεί (;)]
κι εμέ σαν φίλη σου καλή
πέρινα να μ' ανταμώσεις. 5

Μόλις σε είδα πλέοντα
εις πέλαγος σαπφείρου,
από την κόμη την χρυσήν
σε γνώρισα πως είσαι συ
στο βάθος του απείρου. 10

Ήλθες τον Μάην την ομορφιάν
να δεις της φορισιάς μου,
που και την λάμπην σου νικά,
που κάθε χρόνο τακτικά
μου κάμν' ο βασιλιάς μου. 15

Τώρα να μ' έπαινες κι εμέ
μαζί σου τόσα μίλια,
στο άπειρο που προχωρείς,
να δω τους κόσμους που θωρείς,
τ' αμέτρητα βασίλεια! 20

– Δεν σε αφήν' ο βασιλιάς,
κι αν σε αφήσει άλλως,
θαρρείς μαζί μου θα σταθείς;
Και πάλιν βασιλιάς ευθύς
θα σε αρπάξει άλλος. 25

Πέτα γοργά σαν πάντοτε
περί τον βασιλιά σου,
και μη ζητείς τόσο ψηλά,
μείνε, μικρή μου, χαμηλά
στην μικρογειτονιά σου. 30

Κι αιώνας είδον άπειρους
και τι θαρρείς πως είδα
στ' άπειρα βάθη τ' ουρανού;
Φύλλον στους πρόποδας βουνού!
Παύσε τέτοιαν ελπίδα.

35

— Ειπέ λοιπόν με σεβασμόν
στον μέγαν βασιλιάν μου,
να μην μου κόψει την φωνήν,
να μην μου κόψει την ζωήν,
μήτε την φορισιάν μου.

40

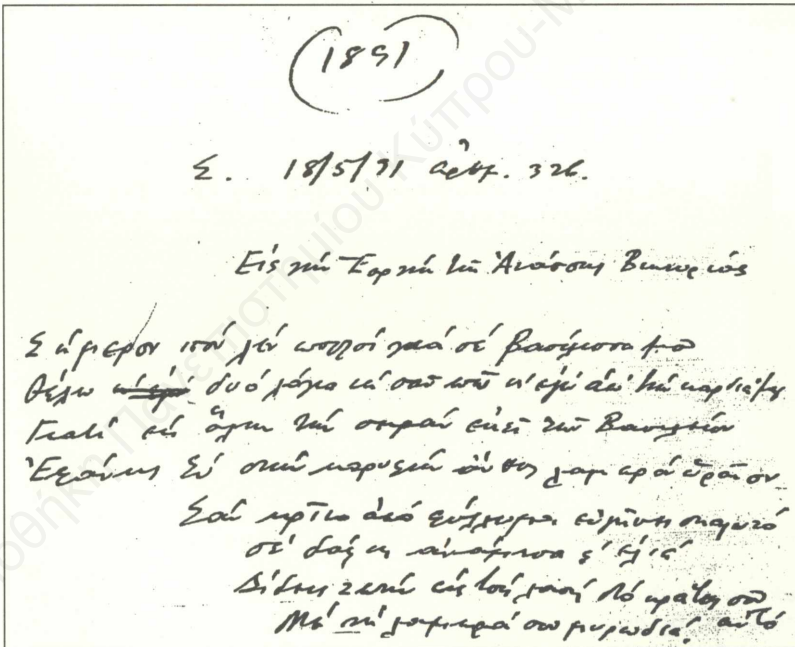
8 Μαΐου 1910

Σχόλιο: Αυτόγραφο. Αποτελείται από οκτώ πεντάστιχες στροφές, στις οποίες εναλλάσσονται ποικιλότροπα ιαμβικοί οκτασύλλαβοι και επτασύλλαβοι στίχοι (δηλαδή πρόκειται για ημιστίχια δεκαπεντασύλλαβων). Είναι γραμμένο σε απλουστευμένη δημοτική. Στο αυτόγραφο σώζονται μόνο οι έξι τελευταίες στροφές του ποιήματος, που είναι διαγραμμένες (προφανώς από τον ίδιον τον ποιητή) με διαγώνια γραμμή. Μήπως ο ποιητής δεν το ενέκρινε για δημοσίευση; Αλλά για ποιο λόγο; Το ποίημα δεν είναι ανάξιο λόγου, ούτε περιέχει κάτι επιλήψιμο. Στο χειρόγραφο τετράδιο (σ. 23) του Α. Ιντιάνου διασώζονται ο τίτλος και οι δύο πρώτες στροφές του ποιήματος. Ο ίδιος έχει σημειώσει στο τετράδιό του (σσ. 14-15) για το ποίημα αυτό: «Ένα τραγούδι χωρίς τίτλο που φαίνεται πως είναι συνέχεια κάποιου τραγουδιού π' άρχιζε από την προηγούμενη σελίδα, που δυστυχώς έχει ξεσχισθεί από το τετράδιο και που δείχνει, όμως, πως κάτι είχε γραφεί εκεί απάνω της. Φέρει μια παράξενη ημερ[ομηνία] 8 Μαΐου 1916. Παράξενη γιατί το τραγούδι που ακολουθεί: "Εις την Αθήνα μας" φέρει στο τέλος του "Αθήναν Αύγουστος 1904". Το γράψιμο και τω 2 αυτό τραγουδιώ φανερώνει χέρι γερασμένο, αδύναμο, τρεμάμενο. Εικάζω πως ο ποιητής πήρε το παλιό τετράδιο και, βρίσκοντας κενό χώρο, έγραψε το πρώτο χωρίς αρχή τραγούδι και πως, γυρίζοντας στο μυαλό του μέσα το παλιό τραγούδι της Αθήνας, το ξανάγραψε για δική του προσωπική ευχαρίστηση. Ποιος ξέρει ποια αιτία να του το ξαναθύμισε. Μπορεί ένας φίλος, πηγαίνοντας να τον επισκεφθεί στο πτωχοκομείο, να του το ξαναθύμισε κι αφήνοντάς τον κατόπι μονάχο σ' ένα αναπόλημα να 'γινε αφορμή που να το ξανάγραφε έτσι ο ποιητής. Και τ' όνομα ακόμα αυτό καθ' αυτό κι ένα άλλο περιστατικό συνδεδεμένο με το όνομα κι η αναπόληση της ζωής του εκεί ή της ομορφιάς της Αθήνας να του ξανάφεραν πίσω τα παλιά, που αντί να τον σπρώξουν να ξαναγράψει κάτι νέο στην εποχή του δείχνοντας και την αδυναμία, να του χάρισαν μονάχα μια στιγμή που να τον κάνει να το απαγγείλει ξανά και να το γράψει ακόμα».

Το ποίημα «Εἰς τὴν Ἀθήνα» χρονολογείται ἀπὸ τὴν ἔρευνα το 1889. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν χρονολόγησιν τοῦ ποιήματος «Ἡ γῆ τοῦ κομήτη Χάλλει», ὁ Α. Ἰντιάνος διαβάσει στὸ αὐτόγραφο «8 Μαΐου 1916». Παρόλα αὐτά, ἔχουμε τὴν ἐντύπωσιν ὅτι τὸ «γερασμένο, ἀδύναμο» καὶ «τρεμάμενο» χέρι τοῦ ποιητῆ δὲν ἔγραψε «1916» ἀλλὰ «1910». Προφανῶς ὁ ποιητὴς σημείωσε στὸ ποίημά του τὴν ἡμερομηνία κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ κομήτης Χάλλει ἐπανεφανίστηκε στὴ γῆ (8 Μαΐου 1910). Ἐνδεχομένως τὸ ἔγραψε λίγο ἀργότερα, ἀφοῦ διάβασε σχετικὰ δημοσιεύματα στὴν εφημερίδα Σάλπιγξ: «Ὁ κομήτης τοῦ Χάλλει» (13 Μαΐου 1910), «Ἀνακοίνωσις τοῦ κ. Αἰγινήτου διὰ τὸν κομήτην» (27 Μαΐου 1910) καὶ «Διὰ τὸν Χάλλει» (3 Ἰουν. 1910).

εἰς τὸ λαμπρόν μου...: Ὅπως ἀναφέρθηκε παραπάνω, οἱ δυο πρώτες στροφές σώζονται μόνον στὴ μεταγραφὴ τοῦ Α. Ἰντιάνου. Ὁ τελευταῖος δὲν μπόρεσε νὰ διαβάσει ολόκληρον τὸν τρίτον στίχον τῆς πρώτης στροφῆς καὶ ἔβαλε ἀποσιωπητικὰ («εἰς τὸ λαμπρόν μου...»). Ἡ συμπλήρωσις τοῦ στίχου μετὰ τὰς λέξεις «σε καλεῖ» προκρίθηκε μετὰ τὴν ὁμοιοκαταληξίαν καὶ τὰ νοηματικὰ συμφραζόμενα, ἀλλὰ δὲν παύει νὰ εἶναι μιὰ ἀμφίβολη ἢ καὶ αὐθαίρετη πρότασις.

καλή: Ὁ Α. Ἰντιάνος τὸ ἀποδίδει μετὰ ἐρωτηματικὸν καὶ σημειώνει ὡς δευτέρη πιθανὴ λέξις τὸ «εὐκλεή».

Χειρόγραφο τοῦ Ἀντώνη Κ. Ἰντιάνου

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Με κάθε επιφύλαξη μεταφέρεται εδώ το μικρό πεζό «Οι διαόλοι», που δημοσιεύτηκε με το ψευδώνυμο «Ο Διαβολοκτυπημένος» στην εφ. Σάλπιγξ (8 Ιουν. 1891). Ο Α. Ιντιάνος το αποδίδει με ερωτηματικό στον Β. Μιχαηλίδη. Σίγουρα δεν μπορεί να τεκμηριωθεί με ασφάλεια κάτι τέτοιο. Είναι δυνατόν ο ποιητής να δοκίμασε να γράφει πεζό στην κυπριακή διάλεκτο; Βέβαια, υπάρχουν μερικές λεπτομέρειες (όχι ισχυρές ενδείξεις) που μας παρακινούν να αντιγράψουμε εδώ το κείμενο αυτό, ίσως και για να κατανοήσουμε τις υποψίες του Α. Ιντιάνου. Δεν είναι μόνο ο τίτλος, το ψευδώνυμο και ο σατιρικός χαρακτήρας του μικρού πεζού που μας παραπέμπουν στον Διάβολο (1888), το σατιρικό έντυπο του Β. Μιχαηλίδη. Η θεματική του αλλά και ορισμένες εκφράσεις θυμίζουν κυρίως το σατιρικό ποίημά του «Τα προξενεία της Αφροδίτης» (1884): Και εδώ ο ποιητής αντιμετωπίζει με εχθρική διάθεση τις γυναικές ελευθερίων ηθών, οι οποίες επίσης αποκαλούνται Μαγδαληνές:

[...] Διώξε τες, Κυβέρνησις μου, όλοι σε παρακαλούμεν
κι αν δεν θέλεις να το κάμεις, στον Θεόν θ' αναφερθούμεν,
θα του πούμεν: «Ω Θεέ μου! Διώξε από το νησί μας
αυτές όλες οπού τρώγουν καθ' ημέραν την ζωή μας,
αυτές όλες οπού ήλθαν διά την κακήν μας μοίραν».

Πλην κι αυτός αν είν' Εγγλέζος κι αγαπά κι αυτός την ... μύραν;

Αλλά και στο ποίημα «Ο γάμος», που δημοσιεύεται πέντε μήνες μετά το πεζό (εφ. Σάλπιγξ, 9 Νοεμβρ. 1891), η πορνεία καταδικάζεται με βδελυγμία:

Στην φωτιάν τα καφενεία, στάκτη τα ποτοπωλεία,
στάκτη και καπνός να γίνουν μέθη, τσόγος και πορνεία
που 'ναι άρπαγες της τσέπης, που 'ναι πρόξενoi αργίας
και φονιάδες της υγείας.

ΟΙ ΔΙΑΟΛΟΙ

Σεις οι Λεμεσιανοί, φίλε μου, εχάσετε τον ππούσουλαν! Τι είν' αυτή η κατάσταση, βρε αδερφέ, κι αυτά τα ρεζιλίκια, να 'λθω στην Λεμεσσόν να φέρω δύο γομάρια κρασί και να τσακωθώ από τες Μαγδαληνές και να πά' και το κρασί και τ' ασκιά και ολίγον έλειψε να πετάσουν κι οι γαδάροι; Τι τες έχετε μέσα στα καλλίτερα παζάρια σας, που πά' κανείς φτωχός ν' αγοράσει ρούχον να 'νδυθεί, και παρουσιάζονται κι εκείνες σαν τους διαόλους με τα νύχια και σε τσακκώνουν; Μπορείς να φύγεις του διαόλου πλέον;

Α! πάγει πια. Δεν θα πατήσω πλέον στην Λεμεσσόν, αν δεν

ακούσω πως έφυγαν οι διαόλοι 'πού τα παζάρκα. Τι ήξευρα, βρε αδερφέ. Είδα μια σκάλαν κι ενόμισα πως ήτουν ταβέρινα κι επήγα να φάγω λίγο ψωμί και να πιω καμιάν, κι εκεί μέσα μ' έφαγαν και μ' ερούφησαν. Εκατέβηκα με σαντανωμένα πόδια και μόλις ήύρα τους γαδάρους μου κι έφυγα. Από κείνην την ημέραν βλέπω σκάλες και πογουρίζω ένα μίλιν. Συνάδελφοί μου χωρικοί! Τον νουν στην κεφαλήν σας διά τον Θεόν! Όποτε πηγαίνετε στην Λεμεσσόν ούτε φαγί να τρώτε εκεί, ούτε ποτόν να βάλλετε στο στόμα σας, παρά αφού βγείτε καλά έξω, και όπου βλέπετε σκάλες να πογουρίζετε. Τόσον εμίσησα τες σκάλες, που προχθές μ' επήρεν ένας στο σπίτι του που 'χε σκάλαν και ολίγον έλειψε να βγω 'πό την αρσέραν.

Α! φίλοι μου Λεμεσιανοί! Να πιάσετε όλοι 'πό 'να κονταρόξυλον και να βγάλετε όλους τους διαόλους 'πό κει μέσα, αλλά σας παρακαλώ την ημέραν εκείνην να μηνύσητε κι εις εμέ να σας φέρω ένα φουσάτον χωρικούς φορτωμένους κονταρόξυλα, να στείλωμεν τους διαόλους εις τ' ανάθεμα, εκεί που 'ναι ο τόπος τους και τότε ας έλθει η Αστυνομία να τους προστατεύσει.

Ο Διαβολοκτυπημένος

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Οφείλω να ευχαριστήσω τον δικηγόρο Αντώνη Ιντιάνο, πνευματικό κληρονόμο του αρχείου Α.Κ. Ιντιάνου, ο οποίος μου έδωσε τη γραπτή έγκρισή του να δημοσιεύσω τα ανέκδοτα αυτά ποιήματα του Β. Μιχαηλίδη και άλλο συναφές αρχείο υλικό. Ευχαριστώ, επίσης, τους Στέλιο Ηρακλέους και Γιώργο Σαμουήλ, που με βοήθησαν στην ανάγνωση τουρκικών λέξεων και εκφράσεων στο ποίημα «Συμβουλή εις το Δημαρχείον...». Ευχαριστώ και τους Λευτέρη Παπαλεοντίου και Σάββα Παύλου για τη βοήθειά τους. Σε μια μελλοντική έκδοση των Απάντων του Β. Μιχαηλίδη χρειάζεται να επανεξεταστεί η χρήση του η της υποτακτικής και της υπογεγραμμένης.
2. Για παράδειγμα, ο Γ. Κατσούρης είχε υπόψη του τα χειρόγραφα, παρόλο που δεν μπόρεσε να τα αξιοποιήσει. Το 2001 ο Κ. Δανόπουλος εντόπισε εκ νέου τα χειρόγραφα αυτά και στη συνέχεια ο Μ. Πιερός εξήγγειλε σε δημοσιογραφική διάσκεψη την άμεση φωτογραφική ανατύπωσή τους. Όμως, η έκδοση αυτή δυστυχώς δεν έχει ακόμα πραγματοποιηθεί και έχει αφαιρεθεί από το πρόγραμμα εκδόσεων της Τράπεζας Κύπρου.
3. Πολλές ανάλογες μαρτυρίες μπορεί κανείς να συγκεντρώσει και από την αλληλογραφία του Α. Ιντιάνου. Βλ. Λευτέρης Παπαλεοντίου & Κυριάκος Ιωάννου, «Επιστολές από το αρχείο του Αντώνη Κ. Ιντιάνου» (ό.π.), όπου το όνομα του Β. Μιχαηλίδη αναφέρεται σε δεκάδες περιπτώσεις.
4. Εκτός από τα δύο αυτά ποιήματα και το [Κόσμε σκληρέ, μ' εχόρτασες] (βλ. Σχόλιο του υπ' αρ. 3), έχουν εντοπιστεί πρόσφατα άλλα δύο ανέκδοτα πρωτοχρονιάτικα στιχουργήματα στα αρχεία του Α. Ιντιάνου και του Τ. Ανδρέου (βλ. Βασίλης Μιχαηλίδης, *Η Ρωμιούνη έν' φυλή συνότζιαιρη του κόσμου*. Λευκωσία, Θ.Ε.Π.Α.Κ., 2001, σ. 182 και *Μικροφιλολογικά* 17, 2005, σ. 64 αντίστοιχα).

αὐτὸς τὸν Μπαῦ, φῆνε σὺ ἀγῶνι
να δῶς τὴν φαισίαν σου
οὐκ εἶδεν λαμπρὰ σου νίμα
οὐκ εἶδε χρῶμα λαοῦ σου
σου παῖνος ὁ Βασίλειος σου

τῶρα καὶ εἰ ἔωπρος μὲ ἔως
καθὶ σου γὰρ σου γὰρ
οὐκ εἶδεν σου ἀρχαῖον
να δῶ τὸν πόντον σου δουρῶν
αὐτὸς εἶπε Βασίλειος!

— Δὲν σε ἀφῆν ὁ Βασίλειος,
μὴν σε ἀφῆν ἀλλῶν,
δουρῶν σου γὰρ σου γὰρ
ἔδωκε Βασίλειος αὐτῶν
δὲ σε εἶπεν ἄλλος

πῶς γὰρ σου ἀνῆλθε
καθὶ τὸν Βασίλειος σου
δὲ καὶ γὰρ τὸς σου φῶς
μὴν σου καὶ σου χροῖαν
οὐκ εἶδεν σου ἀρχαῖον

Αυτόγραφο του Β. Μιχαηλίδη
(«Ἡ γῆ του κομήτη Χάλλεϋ», στρ. 3-6)

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

— Βρέ, καλῶς τὸ Ἰννακόσια, ποῦ θὰ κλείσῃ τὸν αἰῶνα!
Ἔλα, κάθισε στὸ Ἄροδο νὰ φορέσῃς τὴν Κορώνη.
Ἄλλὰ δυὸ λεπτά ἀκόμη, ἕνα χρέος νὰ πληρώσῃς,
κάτι νὰ σοῦ παραγγεῖω, κάτι νὰ σοῦ παραδώσω.

Λάβε πάμπαν τὴν Κύπρον καὶ πολλὰ ἀδικημένην
κούφωρ ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα καὶ ὄλην φόρους φορτωμένην
καὶ γὰ νὰ τὴν δικαιοῦς, νὰ γλυκάνῃς τὴν ζωὴν τῆς
δόσ' ὀλίγην εὐσπλαχίαν στὴν σκληρὰν κυβέρνησιν τῆς
Ἄν θελήσουν εἰς τὴν Κύπρον νὰ κατασταθοῦν Ἑβραῖοι
δειξέ τους τὴν Σαλαμῖνα, ποῦ τὸ αἶμα' ἀκόμα ρέει
κι' ὁ Τραϊανὸς, εἰπέ σὺς, ἂν δὲν ζῆ καὶ ἂν δὲν ἀρχῆ,
γιὰ τὴν Κύπρον ὄμακ' τότε, ὅτι ἔγραψεν, ὑπάρχειν
καὶ τὸ 'δέχθησαν καὶ Γάλλοι κι' Ἐνεοὶ μὲ προθυμίαν
κι' ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἦο σεβαστὸν καὶ στὴν Τουρκίαν.

Ἄν τὸς κατατρέχ' ἡ θεία τοῦ Θεοῦ δικαιοσύνη
γιατ' εἶν' ἔθνος θεοκόνον κι' ἀπὸ αἶμα διηπαλέον,
καὶ ζητοῦν παρίδα νέαν, . . . εἶνε εὐκαρ' ἡ Σελήνη
Στὸν πλανήτην μας δὲν ἔχουν ἀπὸ τοῦδε μέρος πλέον.

Ἄν ἡ Κύπρος δὲν φωνάξῃ γιὰ τὸ πρόθυρον κακόν,
γράψτε τὴν εἰς τὸ δευτέρου τῶν ἀνάνδρων καὶ βλακῶν
κι' ἀπὸ πόνον γιὰ ν' ἀνοίξῃ τὸ περιφρονὸν τῆς σόμης
βάλ' τῆς τέτοιαν στὸ κεφάλι μιᾶν Κυβέρνησιν ἀκόμα.
Ἄν ἡ Σκῶλα μείνῃ ἔξω τοῦ σιδηροδρόμου, κλάψῃ
πῆσε μιὰν ψιλὴν κολάναν ἀπὸ πάντα τῆς καὶ γράψῃ
τὸ πλέον μαθρον χροφὰ καὶ μὲ γράμματα μεγάλα

— «Κεῖρ' ἐνθάδε ἡ ἀφραία κι' ἔμπορικαντὴ Σκῶλα,
Ἄν Ἀρόντων εἰς τὴν Νῆσον καὶ τοῦ Ἰουργείου θυμα
καὶ οἱ αἰτοὶ ἄς ἔχουν εἰς τὸν πρᾶχλον τὸ κριταῖ
καὶ εἰσὲ εἰς τὴν νεκράν

· Αἰωνία σου ἡ μνήμη, γαῖαν ἔχους ἑλαφράν! »

×

Λάβε τὴν μικρὰν Ἑλλάδα βαρυσμένην ἀπὸ χρέη
ποῦ ὁ Ἐλεγχος τὴν καίει,
ποῦ φαγεν ἕναν μεγάλον πάστον ἀπὸ τὴν Εὐρώπην,
καὶ τὰ δόντια τῆς ἀπέσταν, ἀλλ' ἡ μήτη δὲν ἐκόπη·
καὶ γὰ ν' ἀποχτήσῃ δόντια, καθὼς εἶχε πρὶν ἐκ νέου,
δόσ' τῆς τὴν Μακεδονίαν καὶ τὰς Νήσους τοῦ Αἰγαίου!

×

Λάβε τὰ Πατριαρχεῖα Ἀντιόχειας κι' Ἀλεξάνδρας
δυὸ σκοπαιὲς τῶν δυὸ ὑψηλῶν βοσκῶν τῆς Μάνδρας,
τὴν ὅποιαν οὐδὲ ψῆλλος δὲν ἐπάτησεν ἀκόμα
καὶ ἡ Ἄρκτος ἐκ τοῦ πόλου δι' αὐτὴν ἀνοίγει στόμα.
Κ' ὑπεράσπισέ τα, ὅσον δύνασαι, κατὰ τοῦ δόλου
γιατὶ δόλος μέχρι τοῦδε δὲν τὰ ἤγγισε διόλου.
Βγάλ' τὰ δόντια τῆς Ἀρκούδας καὶ τὰ νόχη τῆς ἀκόμα
δόσ' τῆς μιὰ γροθιά καὶ βάλ' τῆς χαλινάρι εἰς τὸ στόμα.
Κι' ἡ Ἄγγλια ποῦ δὲν βγάλλει εἰς κανένα τὸ καπέλλον
κι' εἶνε πρώτη μὲς τὸν κόσμον χορευτῆς τῶν ἀνδρεκέλων,
δόσ' τῆς τὴν νὰ τὴν χορέψῃ μὲς τὴν Κίναν ταχυκὰ
κι' οἱ Κινεῖοι ἄς πληρώσουν τὰ ἀδρὰ χορευτικὰ

×

Λάβε τὴν Δικαιοσύνην μὲ τὰ δάκρυα στὰ μάτια
ποῦ ἐκόντησε στὲς Ρέννες νὰ τὴν κάρουσι κομμάτια
κι' ἀκούσεν ὁ κόσμος ὅλος τὲς φωνές τῆς κ' ἐλυπήθῃ
καὶ διὰ φωνῆς μεγάλης ὅλος διεμαρτυρήθῃ.

×

Ἔβλεπα στὸν κόσμον τόσες φωτιές, ἄμαρτα καὶ στόλους
δυναμίτιδες, μαρσούτια κι' ἄλλους χίλιους-δυὸ διαβόλους,
κι' ἐκοπίασα στὴν Χάγγην ὅσον νὰ τὸν ἀροπλίω
γιὰ νὰ τὸν ἐκπολιτίσω.

Ἐκαμα μ' αὐτὸ τὸν κόσμον ἀπὸ κακίστου καλὸν
κι' ἀντὶ τάρτα τόσον ὄπισαν κι' ἀναπλεκτικῶν ἕλαν
ἐκ τῆς Χάγγης ἐξηπλάθῃ εἰς τὸν κόσμον Εἰρηνίτις,
καὶ ὁ πρὸς τὴν Γῆν δρομαῖος κ' ἐπικίνδυνος κομήτης
εἶδε κ' ἔφυγε μακρὰν τῆς καὶ δὲν ἤλθε νὰ τὴν κἀλῃ,
ἐφοβήθῃ μῆπως αἰφνης ἀσ' αὐτὴν αὐτὸς ἀνάψῃ.

×

Λάβε ὄλην παγαμένην τὴν ἀχόρταγον Ρωσσίαν
φορτωμένην λαίμαργιαν:
πρόσεξε μὴν τὴν ἀπίσῃς σπασμὴν νὰ μεγαλώσῃ
οὐδὲ κόκκον γῆς νὰ πάρῃ . . . Ὁ Θεὸς νὰ μὴ τὸ δύσῃ!
Γιατ' εὐθὺς τὸν κόσμον ὄλον θὰ τὸν κἀλῃ Κοσμοῦφ
καὶ τὴν γῆν Ὑφηλιώθῃν καὶ τὸν ἴλιον Ἠλιῶφ.
Κι' ἡ Ὑφηλιώθῃνα τότε ποῦ κ' εἰς τοῦτον τὸν αἰῶνα
φορεῖ λημψουσάν ἀκόμη τὴν Ἀκρόπολιν κορῶνα
ἀντ' μ' εὐκοσμον ἐσθῆτα καὶ ἀντὶ κορωνασμένη
πρὸς τὸν Φοῖβόν τῆς θὰ εἶνε ἀκομῆς καὶ παγωμένη.
Τότε κ' οἱ Θεοὶ θὰ φύγουν καὶ ὁ Ὀμηρος θὰ πάσῃ
καὶ τὴν ἱστορίαν ὄλαν τῶν ἐθνῶν τὸ πῦρ θὰ καθῶσῃ
κι' ὁ ἀήρ θὰ εἶνε πληρὸς ἀπὸ σφ καὶ σφ καὶ σθῶνα
καὶ θὰ εἶνε σωστὴ Σελῶθα ἡ αὐρὰ Ὑφηλιώθῃνα!
Τὴν Ρωσσίαν, ἤτις θέλει Ράσσόν τῆς τὸν κουμου ὄλον
δόσ' τῆς ρώμην τῆς Ἀγγλίας νὰ τὴν σαρῶξῃ μὲς τὸν κόλον.

×

— Γεῖά σου, ρίπτομαι στὸ χάος, ποῦ ποτὲ δὲν ἔχει τέλος
καὶ θὰ γρέχω καθὼς βέλος.
— Πάρε λίγην ἀσ' τὴν Χάγγην Εἰρηνίτιδα μαζὶ σου
μῆπως εὐρῆς εἰς τὸν δρόμον τὸν Κομήτην ἀντακρὸ σου
καὶ θελήσῃ νὰ σὲ βλάψῃ
νὰ τὸν κἀλῃς, πρὶν σὲ κἀλῃ!

Ὁ διανομεὺς τῆς «ΑΛΗΘΕΙΑΣ»